

AQUÍ, AVUI, ENCARA

Save the Children

Resum de l'Anàlisi de la Situació
dels Drets dels Infants a Catalunya

**«NINGÚ NO TÉ EN
COMPTA REALMENT
EL QUE PENSEM ELS
NENS I NENES.»**

(Sara, 12 anys)

Coordinadora de la investigació
Emilie Rivas
Aina Masgoret

Autores
Emilie Rivas
Marta Tarragona

Suport a la recerca:
Nicolás Gil

Febrer 2018

Imprimeix:
Copytop

Edita:
Save the Children

Nota metodològica: Tota la informació presentada en aquest document fa referència a **l'Anàlisi sobre la situació dels drets dels infants a Catalunya** duta a terme per Save the Children durant l'any 2017.

Agraïm a totes les persones menors i majors d'edat que han participat en aquest informe, compartint el seu temps, les seves experiències i les seves opinions.

«Cada generació d'infants ofereix a la humanitat la possibilitat de reconstruir el món.»

Eglantyne Jebb, fundadora de Save the Children

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	5
INFOGRAFIA	6
ELS INFANTS PRIMER! SÍ, EN DESIGUALTAT	10
VOLEM VIURE EN UNA SOCIETAT EQUITATIVA	10
VOLEM UNA CASA DIGNA	15
VOLEM TENIR EL MÀXIM NIVELL DE SALUT	18
VOLEM UNA EDUCACIÓ EQUITATIVA I DE QUALITAT	25
ELS INFANTS PRIMER! SÍ, EN VIOLÈNCIA	34
VOLEM ESTAR TRANQUILS A CASA I SENTIR-NOS PROTEGITS	34
VOLEM ESTAR PROTEGITS CONTRA ELS ABUSOS SEXUALS	38
VOLEM ESCOLES LLIURES DE VIOLÈNCIA	42
ELS INFANTS PRIMER! SÍ, EN VULNERABILITAT	48
VOLEM UNA SOCIETAT ACOLLIDORA AMB ELS INFANTS QUE ARRIBEN SOLS	48
VOLEM UNA SOCIETAT COMPROMESA AMB ELS NENS I NENES REFUGIATS	52
VOLEM UN SISTEMA QUE PROTEGEIXI ELS INFANTS VÍCTIMES DE TRÀFIC D'ÉSSERS HUMANS	55

INTRODUCCIÓ GENERAL

Si volem generar canvis reals i duradors en la vida dels nens i nenes, a més del nostre compromís com a societat, necessitem una aproximació real i tangible de la seva situació.

Per aquest motiu, des de Save the Children vam assumir el repte d'endinsar-nos, encara una mica més, en la realitat de la infància catalana, per conèixer els obstacles que existeixen per al compliment dels seus drets i els motors que en garanteixen l'exercici. I així vam iniciar una **Anàlisi sobre la situació dels drets dels infants a Catalunya**. Es tracta d'una metodologia utilitzada per Save the Children Internacional per conèixer la situació de la infància en un país concret abans de treballar-hi.

Durant més d'un any hem estat estudiant de quina manera **la normativa catalana dóna resposta als tractats internacionals vigents en matèria d'infància i quines polítiques públiques es posen en marxa** per solucionar els problemes socials dels infants. A més, hem consultat informes del sector i ens hem reunit amb experts i professionals de diferents àmbits relacionats amb la infància per afegir-hi dades i situacions reals.

I finalment, el més important, **hem contrastat tota aquesta informació amb els infants**, per escoltar el seu punt de vista i després compartir la seva veu aquí amb vosaltres. El resultat final és una Anàlisi sobre la situació dels drets dels infants a Catalunya que vol oferir una visió holística de la realitat de la infància i, per tant, proporciona una oportunitat única de pensar la infància de manera integral.

Aquest enfocament basat en els drets dels infants, a més d'aproximar-se a les diferents situacions i col·lectius més vulnerables, es presenta com una **eina privilegiada per pensar en polítiques d'infància transversals i duradores**.

A partir d'aquesta anàlisi s'han pogut identificar algunes àrees urgents i prioritàries d'atenció per assegurar que els drets dels infants siguin garantits a Catalunya. En aquest document es recopilen els temes que són un desafiament per al compliment dels drets dels infants a casa nostra i que s'alineen amb les **prioritats estratègiques de Save the Children, que són la lluita contra la pobresa infantil, l'eradicació de la violència contra la infància i l'atenció de la infància en moviment**. Aquest resum de l'Anàlisi sobre la situació dels drets dels infants a Catalunya, anomenat **«Aquí, avui, encara»**, se centra en les temàtiques següents:

- **Els drets que es veuen afectats per la situació de desigualtat social** que afecta de manera desproporcionada la infància a Catalunya.
- **Les pitjors formes de violència** que pateixen els infants a Catalunya.
- La situació dels nens i nenes en moviment que són un dels **col·lectius més vulnerables**.

Des de fa molts anys, Catalunya ha mostrat un compromís institucional destacable en relació amb el reconeixement dels drets dels infants, alineant la seva normativa amb els estàndards internacionals vigents. No obstant això, aquesta aposta normativa no s'ha materialitzat sempre en una inversió conseqüent i no ha comptat amb la participació real dels infants.

Finalment el resultat de tot plegat és que **Aquí, avui, encara:**

- 1 de cada 4 infants viu en situació de pobresa.¹
- 1 de cada 2 víctimes d'abús sexual és menor d'edat.²
- 1.489 menors estrangers no acompanyats han arribat sols a Catalunya el 2017.³
- 42% dels adolescents ha estat víctima de maltractaments per part dels seus companys ^{3b}.

1 Idescat, 2016.

2 Generalitat de Catalunya, Mossos d'Esquadra, «Balança de seguretat i activitat policial 2016».

3 Arribada de MENA entre gener i setembre, 2017 (Font DGAIA).

3b. Enquesta de convivència escolar i seguretat a Catalunya (curs 2016-2017)

RESUM EXECUTIU

2018

01

LA CONVENCIÓ SOBRE ELS DRETS DE L'INFANT 29 ANYS DESPRÉS

Tots els nens i nenes que resideixen a Catalunya tenen els drets civils, polítics, socials, econòmics i culturals que estipula la **Convenció dels Drets de l'Infant de les Nacions Unides** (ratificada per Espanya el 1990). Els poders públics tenen l'obligació legal d'assegurar que aquests drets es compleixen.

02

CATALUNYA, UN MARC JURÍDIC FAVORABLE ALS DRETS DELS INFANTS

Catalunya és responsable de garantir el compliment dels drets dels infants al seu territori, perquè en té transferides les competències. Aquests drets estan recollits a la **Llei 14/2010 dels Drets i Oportunitats en la Infància i l'Adolescència (LDOIA)**.

L'actual marc d'actuació es conforma pel **Pacte per la Infància (2013)** i el **Pla d'Atenció Integral a la Infància i l'Adolescència (PAIIA) 2015-2018**.

Catalunya compta amb una **Adjunta al Síndic de Greuges per a la defensa dels drets de la infància i l'adolescència** i un òrgan de participació infantil, el **Consell Nacional dels Infants i Adolescents de Catalunya (CNIAC)**.

Existeix també la **Comissió de la Infància** al Parlament de Catalunya, tot i que no té competències legislatives

03

A LA PRÀCTICA, CONTINUEN ELS OBSTACLES PER AL COMPLIMENT DELS DRETS DE L'INFANT

Tot i un marc normatiu a priori complet, aquí, avui, encara:

> **La inversió en protecció social, educació i atenció primària no ha parat de baixar** en els últims anys, afectant sobretot la infància.

> Catalunya inverteix només **el 0,8% del seu PIB en protecció social per a la infància i el 3,7% en educació**, situant-se molt lluny de la mitjana europea.

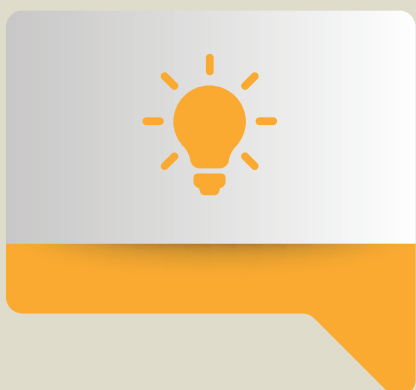
> **Els infants són els principals afectats per la precarietat de l'habitatge.**

> **1 de cada 4 infants viu en situació de pobresa.**

> **>32,7% dels infants i adolescents té excés de pes.**

> **1 de cada 2 víctimes d'abús sexual és menor d'edat.**

> **1.489 menors estrangers no acompanyats** han arribat sols a Catalunya el 2017.

04

ELS NENS I NENES
PENSEM QUE:

“No tenim força perquè no podem votar”

(Laia, 16 anys)

“Si aprendre pot ser divertit, perquè no ho és sempre?”

(Sofia, 11 anys)

“Estar sa no hauria de tenir res a veure amb els diners”

(Luna, 12 anys)

“Si vénen anglesos o americans, els acceptem... però què passa si són sirians? No els volem i això és racisme”

(Roman, 17 anys)

“A l'escola només aprenem com ens reproduïm però no com ens hem de relacionar”

(Marc, 16 anys)

05

PER AIXÒ, DES DE
SAVE THE CHILDREN RECOMANEM:

1. Augmentar fins al 2,4% del PIB (nivell de la mitjana europea) la inversió pública en protecció social per a la infància.
2. Desplegar tots els articles de la Llei d'Infància 14/2010.
3. Convertir la Comissió de la Infància del Parlament de Catalunya en una comissió legislativa.
4. Millorar la cobertura de la Renda Garantida de Ciutadania (RGC), incrementant l'índex de Renda de Suficiència de Catalunya (IRSC) congelat des del 2011.
5. Ampliar la cobertura de pròtesis, audíofons, ulleres, serveis psicològics i psicosocials per a nens i nenes fins als 18 anys, incloent el seu cost total en la cartera de serveis del sistema de salut.
6. Augmentar la despesa pública en educació fins a assolir el 6% del PIB, tal com estableix la Llei d'Educació.
7. Promoure una estratègia integral contra la violència contra la infància i eliminar la tolerància envers la violència contra la infància en el marc legal aplicable.
8. Regular legalment els protocols relacionats amb l'abús sexual infantil perquè siguin decrets autonòmics de compliment obligatori.
9. Crear els recursos d'atenció especialitzada en abusos sexuals a la infància previstos a la LDOIA prenent com a model les "Cases dels infants"- Barnahus - que coordinen jutjats i sistema de protecció i donen una atenció integral als infants víctimes d'abús sexual.
10. Crear la figura del Guardian dels MENA, una persona que els acompanyi des de la seva arribada a Catalunya fins la seva emancipació, per assegurar que els seus drets es compleixen.

A close-up photograph of a young child with blonde hair and blue eyes. The child is wearing a grey sweater and is holding a piece of bread in their hands, with their mouth open as if about to take a bite. The background is a solid red color.

ELS INFANTS PRIMER!

SÍ, EN DESIGUALTAT...

Viure situacions de pobresa durant les primeres etapes de la vida afecta la trajectòria vital dels nens i nenes i **els exposa a situacions de risc que vulneren els seus drets**. La pobresa i la desigualtat social tenen uns efectes devastadors en totes les esferes de vida dels infants i perjudiquen **el seu present i el seu futur**, però també el nostre present i el nostre futur com a societat.

L'augment de la desigualtat a Catalunya és degut al fet que la població empobrida ha vist com els seus ingressos es reduïen de manera desproporcionada en relació amb la resta de la població. A més, com a conseqüència de la crisi, **entre els anys 2010 i 2017, tant la pobresa com la desigualtat han augmentat especialment entre els infants**.

VOLEM VIURE EN UNA SOCIETAT EQUITATIVA

Tots els nens i nenes tenen dret a assolir un nivell de benestar adequat per al seu desenvolupament. Els Estats han d'assegurar la supervivència i el desenvolupament de l'infant.⁴ Tot i que correspon als pares la responsabilitat primordial de proporcionar aquest nivell de vida, els estats han de facilitar les ajudes necessàries per tal d'arribar-hi.⁵

A Catalunya, la legislació vigent reconeix el dret de la ciutadania, i específicament dels infants, a viure dignament,⁶ a tenir accés a un habitatge digne i a rebre l'atenció necessària per al seu benestar i desenvolupament. Admet que és obligació dels poders públics oferir als progenitors (o als seus representants legals) tots els recursos necessaris per tal de proporcionar als infants un nivell bàsic de benestar per assegurar-los el seu desenvolupament integral.⁷ Com a mesures principals,⁸ es preveuen prestacions econòmiques⁹ a càrrec de la Generalitat i cartera de serveis socials.¹⁰

348.600

INFANTS
VIUEN SOTA EL
LLINDAR DE LA
POBRESA

Aquí, avui, encara

malgrat l'inici de la recuperació econòmica, molts nens i nenes pateixen les conseqüències de la pobresa:

- La pobresa afecta més els infants que els altres col·lectius.¹¹
- La desigualtat ha crescut més entre els infants que entre la població general.
- Els infants pobres a Catalunya són cada vegada més pobres.
- La infància no es beneficia de la protecció social.

LA POBRESA AFECTA MÉS ELS INFANTS QUE ELS ALTRES COL·LECTIUS.¹²

A Catalunya **348.600 nens i nenes viuen sota el llindar de pobresa**¹³. Això significa que una família **de dos adults i dos infants viu amb menys de 1.760 per mes**. Aquesta renda no és suficient per cobrir totes les despeses familiars en habitatge, educació i salut, que han augmentat molt aquests darrers anys.

Les llars sense fills dependents registren un 14,9 % de risc de pobresa, mentre que **les llars amb fills dependents tenen un 23 % de risc de pobresa** i aquest índex assoleix el **40,4 % en el cas de les llars monoparentals**.

4 Article 6 de la Convenció sobre els Drets de l'Infant.

5 Article 27 de la Convenció.

6 Estatut d'Autonomia de Catalunya, articles 15, 17, 26 i 42.2.

7 Articles 1, 37 i 41 LDOIA.

8 Llei 14/2017, del 20 de juliol, de la renda garantida de ciutadania

9 Llei 18/2003 de suport a les famílies.

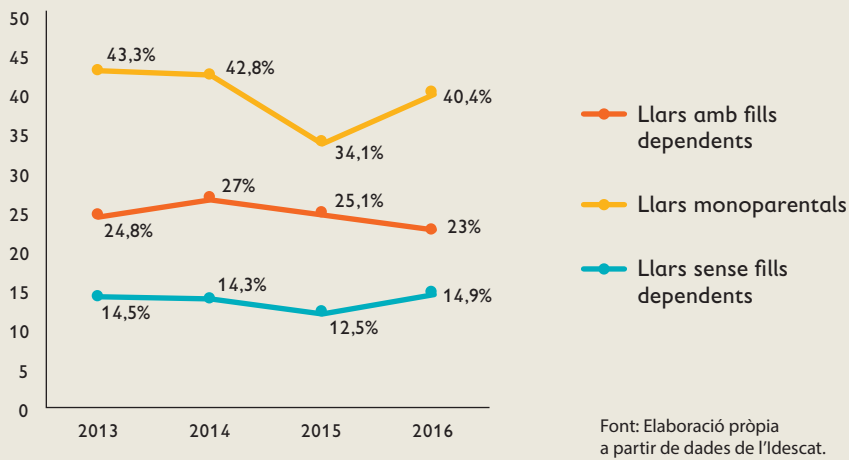
10 Llei 12/2007 de serveis socials.

11 Idescat, dades del 2016.

12 Idescat, dades del 2016.

13 El llindar de pobresa correspon a 60% de la renda mediana, i equival a Catalunya a 10.708 euros nets per persona.

Figura 1: Evolució de la taxa de pobresa per composició de la llar

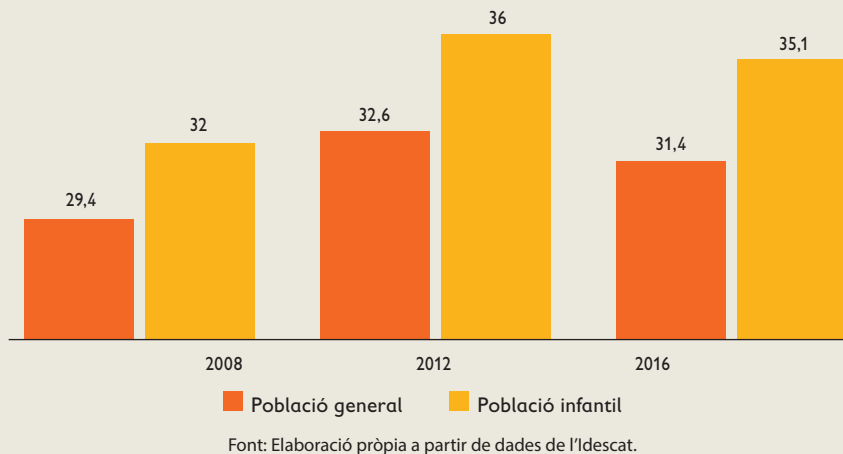
40%
DE LES LLARS
MONOMARENTALS
ES TROBA EN
SITUACIÓ DE
POBRESA

Ser menor de 18 anys o, en el cas d'una persona adulta, tenir fills a càrrec, és un factor de pobresa. Això s'explica perquè la situació de recessió econòmica que ha viscut Catalunya, entre els anys 2008 i 2014, té efectes desiguals segons els grups d'edat, i resulten més afectats els que menys ajudes socials tenen, en aquest cas, la infància.

LA DESIGUALTAT HA CRESCUT MÉS ENTRE ELS INFANTS QUE ENTRE LA POBLACIÓ GENERAL.

El 2008, el GINI per a menors de 18 anys era de 32 punts, i el 2016 es va incrementar fins als 35 punts.

Figura 2: Evolució de l'índex de GINI infantil i població general

Mentre que entre 2008 i 2016 per a la població general el GINI ha augmentat de dos punts (de 29,4 a 31,4 punts), en la infància n'ha augmentat tres. El fet que la bretxa que separa els infants rics dels més pobres sigui cada cop més gran evidencia com la falta de treball i la precarietat laboral afecten sobretot les famílies més pobres i subratlla la poca atenció/inversió que rep la infància a Catalunya, sobretot la infància més pobre, que es veu cada cop més marginada.

203.864

NENS I NENES VIUEN EN UNA SITUACIÓ DE POBRESA SEVERA

LES TRANSFERÈNCIES REDUEIXEN EL RISC DE POBRESA INFANTIL EN UN 24,92 %, MENTRE QUE EN LA GENT GRAN HO FAN EN UN 82,19 %

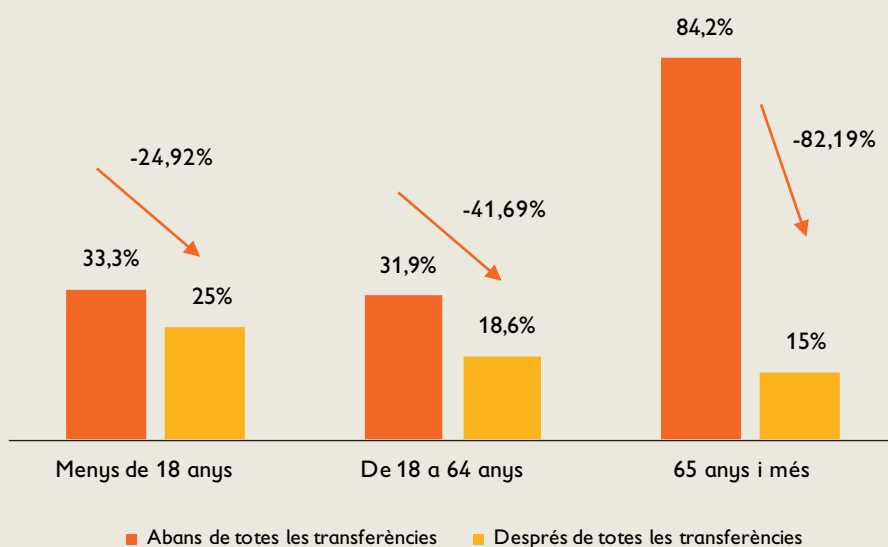
ELS INFANTS POBRES A CATALUNYA SÓN CADA VEGADA MÉS POBRES.

La pobresa i la desigualtat no són el mateix i no necessàriament s'intensifiquen alhora. En el cas català, però, això ha passat i més persones viuen per sota del llindar de pobresa en una societat cada cop més desigual en què la infància és la més afectada. El nombre de nenes i nens en **situació de pobresa severa**¹⁴ ha augmentat un 23 % entre els anys 2013 i 2015, dada que ha millorat una mica l'any 2016 i se situa en el 14 %. En altres paraules, l'any 2016 **203.864 infants viuen en una situació de pobresa severa a Catalunya.**

LA INFÀNCIA NO ES BENEFICIA DE LA PROTECCIÓ SOCIAL.

L'any 2015, només un 14% de la infància catalana rebia alguna prestació per a la llar, i a més d'arribar a pocs infants, les prestacions existents no tenen gaire eficàcia en la disminució de les desigualtats. En comparació amb els altres grups d'edat, les prestacions de les quals es beneficia la infància són les que menys impacte tenen en la disminució de la pobresa.¹⁵

Figura 3: Taxa de pobresa abans i després de transferències socials per grup d'edat (2016)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

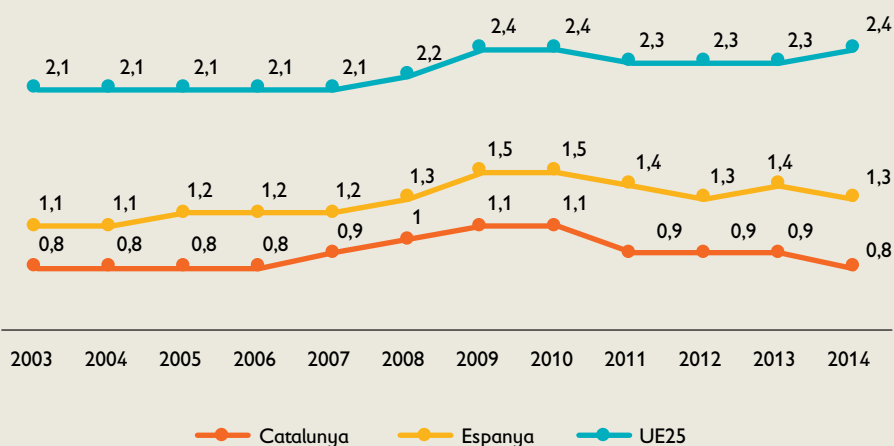
La comparativa amb els altres col·lectius permet recalcar que les polítiques que inverteixen en un grup d'edat que ho necessita és una acció que es nota qualitativament i quantitativament. **Gràcies a les transferències, el risc de pobresa infantil es redueix en un 24,92 %, mentre que en la gent gran ho fa en un 82,19 %.**

14 Es tracta d'infants que viuen amb una renda inferior al 40 % de la renda mitjana a Catalunya (6.444,84 € de renda anual).

15 <http://www.idescat.cat/pub/?id=ecv&n=7618&t=201500>

A més de no ser una despesa suficient per reduir la pobresa, la inversió del PIB des del 2010 fins al 2014 dedicada a la infància a Catalunya està constantment revisada a la baixa (0,8%) i se situa per sota de la mitjana espanyola (1,3 %) i molt lluny de la mitjana europea (2,4%), malgrat que les necessitats d'aquest col·lectiu han crescut exponencialment.

Figura 4: Inversió en protecció social als fills i a la família (% PIB)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat i l'Eurostat.

En resum, tot i que els indicadors evidencien que a Catalunya hi ha cada cop més infants pobres i que els més pobres estan veient la seva situació agreujar-se, aquests darrers anys la inversió en infància ha experimentat un retrocés. La desigualtat que afecta la infància té conseqüències directes en els nens i nenes, en el seu desenvolupament físic, emocional, social i cultural i dona peu a una societat injusta i poc cohesionada i, per tant, genera més problemes socials.

La implementació de la Renda Garantida de Ciutadania el setembre del 2017 marcarà segurament un punt d'inflexió en aquesta tendència, ja que aporta a la infància en risc de pobresa una prestació que fins avui li era negada.

Per això des de Save the Children recomanem:

- **Tot i que la renda garantida de ciutadania representa un avenç per a la infància**, ja que el complement de 100€ per fill/a significa una aportació conseqüent per a les famílies, i permet a les mares i pares sols amb infants a càrrec compaginar l'ajuda amb una feina temporal i/o parcial, Save the Children demana que es tinguin en compte els aspectes de millora següents:
 - **Millorar la cobertura de la Renda Garantida de Ciutadania (RGC), incrementant l'índex de Renda de Sufficiència de Catalunya (IRSC) congelat des del 2011.**
 - **Eliminar la necessitat d'acreditar dos anys de residència a Catalunya**, condició clarament discriminatòria per a aquells infants i famílies acabats d'arribar, els quals podrien passar fins dos anys sense rebre cap tipus d'ajuda.
 - **El fet de rebutjar una feina remunerada no hauria d'excloure les famílies del dret a percebre l'ajuda.** Així doncs, cal establir criteris clars i orientats a la conciliació familiar per assegurar que no es perdi aquesta ajuda.

LA SOCIETAT HAURIA DE PRENDRE EN CONSIDERACIÓ ELS INFANTS EN PRIMER LLOC I, PER TANT, CALDRIA INVERTIR-HI ELS DINERS NECESSARIS. «ELS POLÍTICS PENSEN EN ELS DINERS, NO EN LES PERSONES.»

(Míriam, 12 anys)

VOLEM UNA CASA DIGNA

Les despeses d'habitatge són de les més regressives que han d'afrontar les famílies, i s'emporten una porció molt considerable de la renda familiar d'aquells que menys tenen. Això passa perquè **la renda de les persones més desfavorides ha caigut a un ritme superior que els lloguers i les hipoteques**, i la llum o el gas són despeses ineludibles que no només no han baixat, sinó que han augmentat aquests darrers anys. A més, els infants que pateixen exclusió residencial i segregació són susceptibles de reproduir la situació del seu entorn a causa d'aquests factors.

Tots els nens i nenes tenen dret a un habitatge digne i els Estats part han de proporcionar assistència material i programes de suport a les famílies, sobretot en matèria de nutrició, vestuari i habitatge.¹⁶

A Catalunya, la legislació vigent reconeix el dret de la ciutadania a accedir a un habitatge digne,¹⁷ dret que s'ha vist reforçat per diferents iniciatives legislatives en vista de l'empitjorament de la situació a causa de la crisi de l'habitatge.¹⁸

Aquí, avui, encara

tenir una casa digna és un luxe per a molts infants catalans:

- 7 de cada 10 infants del quintil d'ingressos més baixos pateixen sobrecàrrega¹⁹ de les despeses d'habitatge.
- Amb rendes baixes i lloguers alts, les famílies catalanes disposen cada cop de menys renda.
- L'índex de GINI de la infància és encara més alt si es tenen en compte les despeses en habitatge.
- Els infants són els principals afectats per la precarietat en l'habitatge.

7 DE CADA 10 INFANTS DEL QUINTIL D'INGRESSOS MÉS BAIXOS PATEIXEN SOBRECÀRREGA DE LES DESPESES D'HABITATGE.

A Catalunya, la sobrecàrrega de l'habitatge ha augmentat i ha superat la mitjana europea, i l'any 2015 se situava en un 73% pel que fa a les famílies pertanyents al quintil d'ingressos més baixos (quintil 1). La raó és que els alts costos de l'habitatge redueixen desproporcionadament la renda disponible dels més pobres. A més de tenir una renda baixa, més de la meitat d'aquesta renda se'n va en despeses relacionades amb la casa.

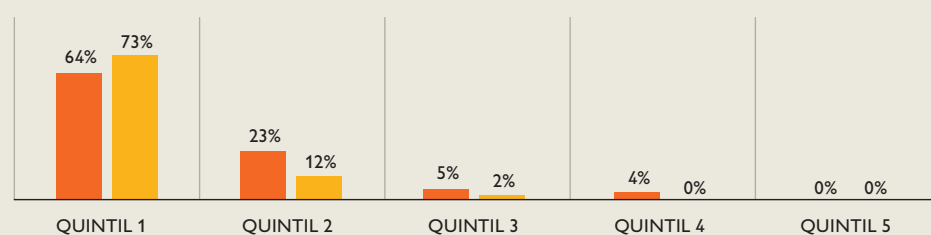
¹⁶ Article 27 de la Convenció.

¹⁷ Estatut d'Autonomia de Catalunya, article 26.

¹⁸ Fruit de la suspensió cautelar per part del TC d'alguns articles de la Llei 24/2015 de mesures urgents per afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica, el Parlament de Catalunya va aprovar a la darrera del 2016 la Llei 4/2016 de protecció del dret a l'habitatge de les persones en risc d'exclusió residencial.

¹⁹ Una llar supera la taxa de sobrecàrrega en habitatge quan les despeses totals d'habitatge suposen més del 40 % de la renda disponible.

Figura 5: Taxa de sobrecàrrega de les despeses d'habitatge a Catalunya, per quintil (2008-2015)

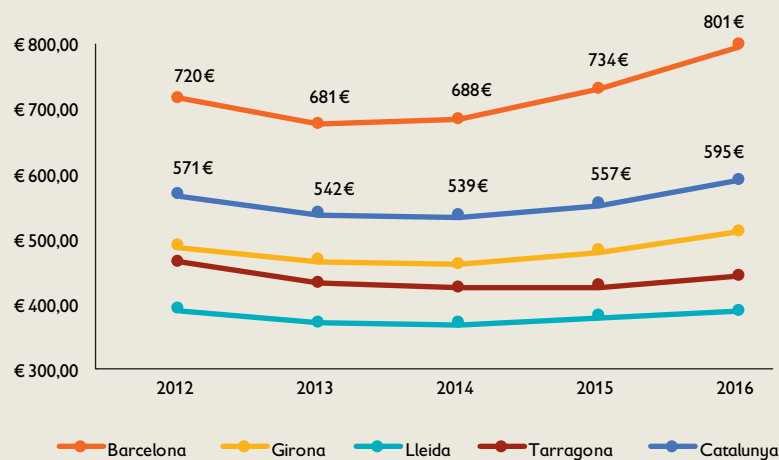
Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de condicions de vida. INE. ● 2008 ● 2015

LA RENDA MITJANA MENSUAL PER PERSONA A CATALUNYA ÉS DE 1.055€ I EL PREU DEL LLOGUER S'ACOSTA ALS 596€

AMB RENDES BAIXES I LLOGUERS ALTS, LES FAMÍLIES CATALANES DISPOSEN CADA COP DE MENYS RENDA.

La vulnerabilitat de les famílies més pobres en relació amb l'habitatge es pot explicar en gran mesura per la preeminència del règim de lloguer en gairebé un 60 % entre el primer quintil d'ingressos -en comparació amb el 13 % entre les més riques-²⁰ i l'augment dels preus de lloguer aquests últims anys.

Figura 6: Lloguer d'habitatges (2012-2016). Rendes mitjanes mensuals. Capitals de província

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

La renda mitjana mensual per persona a Catalunya és de 1.055€ i el preu del lloguer s'acosta als 596€.

En el cas de les famílies monomarentals o de les llars amb baixa intensitat laboral, les altes despeses de l'habitatge condueixen a **situar les famílies en una situació de gran precarietat** i vulnerabilitat que les poden obligar a compartir pisos sobreocupats, ocupar il·legalment i fins i tot patir desnonaments. Aquestes situacions comporten riscos significatius per al desenvolupament físic, cognitiu i emocional dels infants, que viuen amb angoixa, por i inestabilitat, i molt sovint no disposen d'un espai adequat per estudiar, relaxar-se

20 Save the Children, informe *Desheretats* (2017).

o fins i tot jugar. A més, dependre d'un lloguer massa alt quan els ingressos són massa baixos genera situacions de sobrecàrrega de l'habitatge i afavoreix fenòmens socials com la segregació i l'exclusió habitacional.

ELS INFANTS, ELS PRINCIPALS AFECTATS PER LA PRECARIETAT EN L'HABITATGE.

El 42,1 % de les persones en situació d'habitatge insegur²¹ són parelles amb fills a càrrec.

A Catalunya, el concepte d'habitatge insegur ha anat prenent força a mesura que les dificultats relacionades amb l'habitatge s'han anat aguditzant per a les famílies amb fills a càrrec, i avui dia és una realitat molt arrelada al nostre territori que provoca greus desigualtats socials i territorials i té un impacte directe sobre la salut i el benestar general dels infants.

42,1%
DE LES PERSONES
EN SITUACIÓ
D'HABITATGE
INSEGUER SÓN
PARELLES AMB
FILLS A CÀRREC.

En resum, la realitat de l'exclusió habitacional a Catalunya, especialment pel que fa a les famílies amb fills a càrrec, fa palesa la necessitat urgent, assenyalada reiteradament per multitud d'agents socials, de posar en marxa un sistema que articuli de manera efectiva, estable i eficient l'accés a l'habitatge social a Catalunya, que tingui en compte especialment les necessitats de les unitats familiars amb nenes i nens.

L'habitatge ha de ser un factor de protecció social que impedeixi l'exclusió de les famílies més vulnerables però, lluny de protegir-les, l'habitatge avui a Catalunya és un factor d'exclusió social que afavoreix la precarietat.

Per això des de Save the Children recomanem:

- Evitar la precarietat habitacional que pateixen molts infants a Catalunya augmentant el parc públic d'habitatge social actual del 3,3 %²² fins a la mitjana europea situada en un 9 %.
- Garantir una resposta efectiva, coordinada i immediata de les administracions tenint en compte les situacions de pobresa energètica de les famílies amb fills i filles, per evitar situacions de desprotecció en matèria d'habitatge o talls en els subministres energètics.²³

21 Inclou persones amb pagaments pendents en l'habitatge, ordre de desnonament o convivència no voluntària en la llar d'altri.

22 Comunicació del Departament de Governació, Administracions Públiques i Habitatge de l'01/12/2016.

23 D'acord amb el que estableixen la Llei 24/2015, de 29 de juliol, de mesures urgents per afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica i la Llei 4/2016, de 23 de desembre, de mesures de protecció del dret a l'habitatge de les persones que es troben en risc d'exclusió social.

VOLEM TENIR EL MÀXIM NIVELL DE SALUT

L'estat de salut dels nens i nenes afecta de manera determinant el seu desenvolupament i ho fa de forma desigual.

La cobertura sanitària universal, que ha de ser un factor de protecció i d'igualtat, s'asseixeix quan tota la població té garantit l'accés públic, universal i gratuït a tots els serveis sanitaris necessaris sense que això suposi una despesa o un empobriment.

A Catalunya, la universalitat de la cobertura sanitària encara no és una realitat, més aviat una meta que s'ha d'aconseguir cobrint més població, **ampliant la cartera de serveis o assumint cada cop més els serveis que avui no són gratuïts.**

En el context actual, **les considerables retallades del pressupost públic sanitari** han coincidit amb l'augment dramàtic de la pobresa infantil, la qual cosa ha donat lloc a situacions de molta vulnerabilitat.

D'una banda, els serveis sanitaris imprescindibles per a un bon desenvolupament no estan satisfactòriament coberts pel Govern: la capacitat d'accés a serveis essencials per al correcte desenvolupament dels infants, com l'oculista, el dentista o el logopeda, està condicionada per les rendes familiars.

D'altra banda, els determinants socials de la salut, que són les condicions en què les persones neixen, creixen i envelleixen, condueixen a pitjors condicions i hàbits de vida entre nens i nenes de rendes baixes, i desemboquen en **problemes socials rellevants com, per exemple, el sobrepès i l'obesitat.**

La salut, en la seva complexitat, sense oblidar la salut mental, és un estat necessari per poder optar a una millor educació o ocupació i, per tant, **és clau a l'hora de millorar les condicions de vida de les persones en general²⁴ i sobretot dels infants.**

Tots els nens i nenes tenen dret al nivell de salut més alt i a l'accés als serveis sanitaris, així com a gaudir de les prestacions socials, a tenir garantit el dret a la vida i a la supervivència i a gaudir d'un nivell de vida adequat.²⁵

A Catalunya, la legislació vigent reconeix el dret a l'accés als serveis sanitaris públics de tots els ciutadans de manera universal i gratuïta²⁶. A més, admet que una bona alimentació és un element imprescindible per afavorir un desenvolupament físic i psicosocial adequat que contribueixi a un bon estat de salut dels infants.²⁷

24 Margaret Whitehead: <https://www.msssi.gob.es/profesionales/saludPublica/prevPromocion/promocion/desigualdadSalud/docs/concepDesigual.pdf>

25 Art. 6, 24, 26 i 27 Convenció.

26 Art. 43 Constitució espanyola, art. 23.1 Estatut d'autonomia i Art. 44 LDOIA.

27 Moció 70/XI del Parlament de Catalunya, sobre les polítiques públiques respecte als aliments que fan emmalaltir, i Llei 5/2017 de mesures fiscals, administratives, financeres i del sector públic i de creació i regulació dels impostos sobre grans establiments comercials, sobre estades en establiments turístics, sobre elements radiotòxics, sobre begudes envasades i sobre emissions de diòxid de carboni (DOGC de 30 de març de 2017).

Aquí, avui, encara

hi ha massa desigualtat en l'accés a la salut, i les falles del sistema generen iniquitat entre els infants:

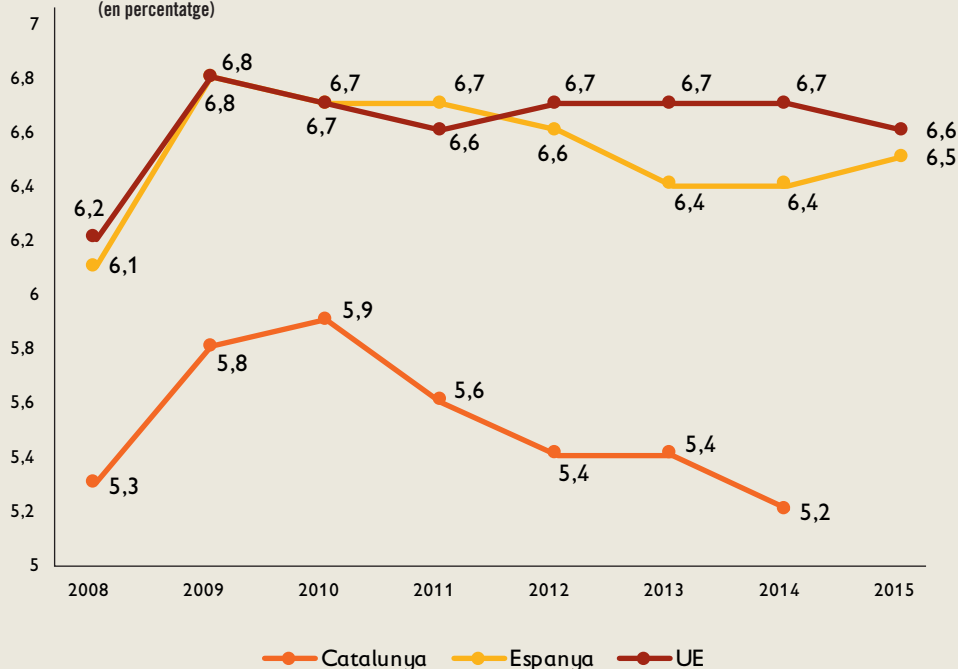
- Entre el 2009 i el 2014 la inversió en salut pública a Catalunya no ha parat de baixar.
- Les despeses sanitàries no cobertes accentuen la desigualtat entre els infants.
- L'obesitat infantil, una epidèmia que continua expandint-se.
- Els infants més pobres realitzen menys activitat física que els més rics.
- 1 de cada 10 adolescents i joves tenen risc de patir algun trastorn mental.

ENTRE EL 2009 I EL 2014 LA INVERSIÓ EN SALUT PÚBLICA A CATALUNYA NO HA PARAT DE BAIXAR.

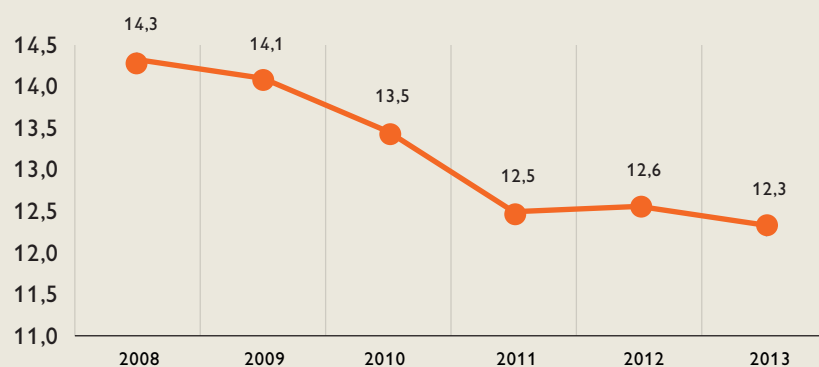
Un sistema sanitari centrat en l'atenció primària és més eficaç i eficient, té un clar i ràpid impacte en una millora de la salut de la població i genera més equitat. Per això, l'atenció primària és la despesa sanitària la que ha de tenir més inversió, perquè és la més horitzontal i la que arriba a més persones, a més de ser crucial en termes de prevenció.

Figura 7: Despesa sanitària pública sobre el PIB (2008-2015)
(en percentatge)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Servei Català de Salut.

Figura 8: Evolució del percentatge de despesa sanitària en atenció primària a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE 2013.

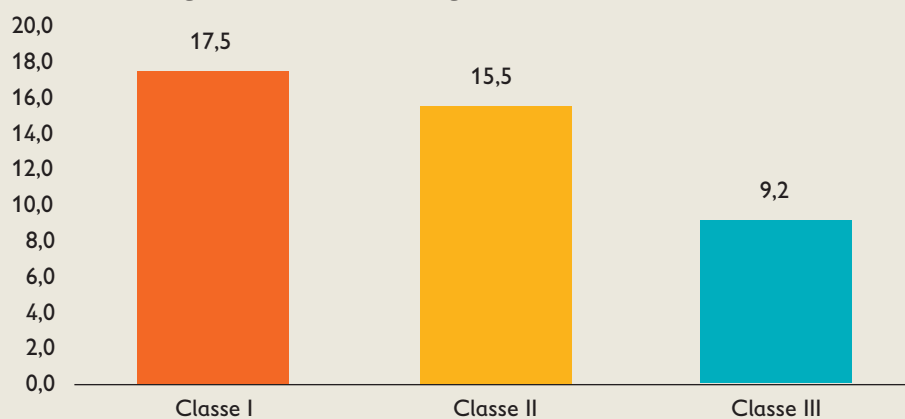
Però, malgrat això, **l'atenció primària no està essent una prioritat pressupostària** i l'any 2013 el percentatge de despesa sanitària en l'àmbit de l'atenció primària representava un 12,3 %, el segon més baix de l'estat espanyol.

Tot i la seva importància, la despesa sanitària en atenció primària a Catalunya ha patit una retallada del 14 % entre el període 2008-2013, una de les més negatives.

LES DESPESES SANITÀRIES NO COBERTES ACCENTUEN LA DESIGUALTAT ENTRE ELS INFANTS.

No hi ha cap raó per la qual els infants més pobres pateixin més problemes oftalmològics o bucodentals que els més rics, però sí que hi ha una raó tangible que explica **per què els infants més pobres tenen menys accés als serveis d'oftalmologia i salut bucodental** no inclosos en la cartera de serveis de la Seguretat Social: el preu. Com a exemple, es pot comprovar que els nens i nenes de la classe 1, els més benestants, visiten l'oftalmòleg gairebé dues vegades més que els infants amb menys recursos.

Figura 9: Visites a l'oftalmòleg durant els dotze últims mesos

Font: Elaboració pròpia sobre la base de l'Enquesta de salut de Catalunya 2016.

El cost del dentista també pot ser una barrera perquè els nens i nenes amb menys recursos en tinguin garantit l'accés en condicions d'igualtat. **Només un 33 % dels infants de la classe 3 han anat al dentista els dotze últims mesos, en comparació amb el 45 % dels nens i nenes de la classe 1** o el 41 % dels infants que pertanyen a la classe mitjana.

El preu d'aquests serveis és, sens dubte, un obstacle per al compliment del dret a la salut dels infants que venen d'entorns més empobrits. A més de generar problemes físics considerables, té conseqüències en altres àmbits, sobretot en l'educació i en les relacions socials.

En aquest sentit, el seguiment realitzat el març del 2017 de les resolucions del Parlament²⁸ que instaven el Govern a incloure aquests productes en la cartera de serveis i a dotar-los de pressupost, fa palès que la mesura consta en estudi i que la proposta d'inclusió d'algunes de les prestacions no s'ha dut a terme ni inclòs en els pressupostos.

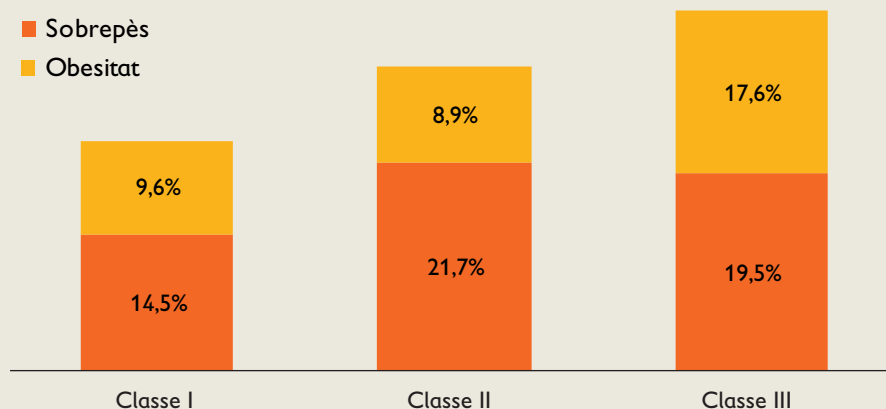
L'OBESITAT INFANTIL, UNA EPIDÈMIA QUE SEGUEIX EXPANDINT-SE

L'obesitat és considerada per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) com la major epidèmia del segle XXI i un dels majors reptes en matèria de salut pública. És preocupant l'alta taxa d'obesitat a Catalunya, tenint en compte que en el període 2015-2016 **el 32,7% dels infants i adolescents tenia excés de pes**, incloent-hi el sobrepès i l'obesitat, la qual cosa suposa un increment de tres punts percentuals respecte al període anterior, en què se situava en el **29,4%**.

Hi ha una clara relació entre el nivell socioeconòmic de la família i l'obesitat i el sobrepès: els infants i joves de 0 a 19 anys de classes més desfavorides tenen més predisposició de patir-ne (un 19,5 % d'obesitat i un 17,6 % de sobrepès), en comparació de la classe més benestant (un 9,6 % d'obesitat i 14,5 % de sobrepès).

32,7%
DELS INFANTS
I ADOLESCENTS
TÉ EXCÉS DE PES

Figura 10: Índex de massa corporal. Població d'entre 0 i 19 anys per classe social de la llar (2016)

Font: Elaboració pròpia sobre la base de l'Enquesta de salut de Catalunya.

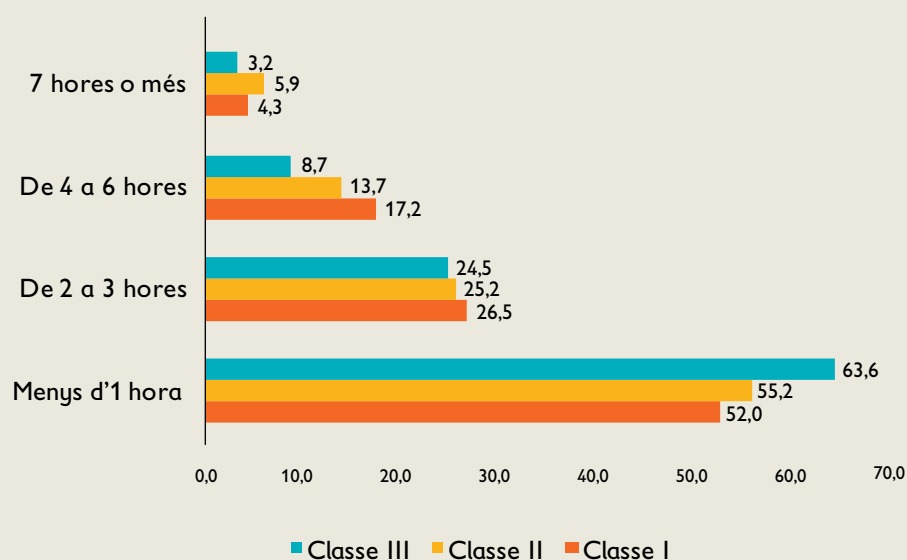
28 Resolucions 17/XI i 327/XI del Parlament de Catalunya.

Ja fa anys que la Generalitat de Catalunya ha posat en marxa plans per lluitar contra l'obesitat infantil, una de les prioritats del Pla de salut 2016-2020.²⁹ A més, la Llei 5/2017, de 28 de març, crea un impost sobre les begudes ensucrades envasades³⁰ i té com a objectiu principal desincentivar el consum excessiu d'aquests productes. És, segurament, una mesura necessària per avançar en la **reducció de l'obesitat infantil**, però si no està acompanyada d'altres mesures més contundents i més estratègiques pot acabar essent només una font d'ingrés sense cap incidència en l'epidèmia de l'obesitat.

ELS INFANTS AMB MENYS RECURSOS REALITZEN MENYS ACTIVITAT FÍSICA.

Si a una pitjor alimentació se li suma menys participació dels infants més pobres en activitats esportives a causa del seu preu, en conseqüència, la infància més pobre és més propensa a patir obesitat i sobrepès. De fet, els infants practiquen poques hores d'esport, la gran majoria menys d'una hora a la setmana, però aquest percentatge passa del 52 % dels nens i nenes de la classe benestant al 63,6 % de la classe social més desfavorida.

Figura 11: Hores setmanals d'activitat física, infants de 5 a 14 anys

Font: Elaboració pròpia sobre la base de l'Enquesta de salut de Catalunya 2016.

El preu d'algunes activitats esportives, sumat a la necessitat que algun membre familiar tingui disponibilitat per acompanyar-hi els infants, poden ser els dos factors que tenen més pes en aquesta situació de desigualtat.

²⁹ Model de prevenció i d'atenció a l'obesitat infantil recollit al Pla de salut 2016-2020.

³⁰ Llei de mesures fiscals, administratives, financeres i del sector públic i de creació i regulació dels impostos sobre grans establiments comercials, sobre estadades en establiments turístics, sobre elements radiotòxics, sobre begudes ensucrades envasades i sobre emissions de diòxid de carboni.

1 DE CADA 10 ADOLESCENTS I JOVES TÉ RISC DE PATIR ALGUN TRASTORN MENTAL.³¹

Pel que fa a la salut mental, també es constaten diferències significatives entre la població infantil en funció del seu nivell de renda. Les nenes i nens que provenen de llars amb un nivell de renda més baix presenten un nombre més alt de dificultats en l'estat de salut mental.³²

- Els infants de famílies més empobrides tenen entre **tres i cinc vegades més probabilitats de patir hospitalitzacions i/o problemes de salut mental.**³³
- 1 de cada 10 adolescents i joves d'entre 15 i 21 anys es troben en risc de patir algun trastorn mental.
- El 7 % han patit o pateixen una depressió o ansietat.
- La probabilitat de patir un problema de salut mental en la població de 4 a 14 anys és del 4,2 %.
- El suïcidi és la segona causa de mort en el grup d'edat d'entre 15 i 29 anys i la prevalença dels intents de suïcidi mostra una tendència a l'alça.³⁴

En resum, tenint en compte la rellevància que la sanitat universal té dins dels sistemes de protecció social i la importància de l'ús efectiu de determinats serveis sanitaris per a un desenvolupament ple i en igualtat, és necessari que la inversió en les despeses sanitàries es faci en clau d'equitat, pensant sempre en la garantia d'accés dels infants més vulnerables a tots els serveis que necessitin.

Les desigualtats en salut existents, mesurades en termes com l'esperança de vida i relacionades amb el nivell socioeconòmic, han de ser compensades per un sistema sanitari just i equitatiu. Per tant, ha de ser completament gratuït, almenys per als que més ho necessiten, i ha d'evitar generar dos sistemes paral·lels, un per als més rics i un altre per als més pobres.

En aquest sentit, cal recordar que les diferències en salut no són fruit de l'atzar o de decisions personals, sinó que són evitables si s'aborden amb polítiques públiques enfocades.^{34 bis}

31 Les dades presentades en aquest paràgraf provenen de l'estudi elaborat en el marc del Pacte per la Infància sobre l'estat de situació de la infància a Catalunya l'any 2014, publicat el 2015 per la Generalitat de Catalunya.

32 Resultats del qüestionari SDQ,51 inclòs en l'Enquesta nacional de salut.

33 Generalitat de Catalunya, *Desigualtats socioeconòmiques en la salut i la utilització de serveis sanitaris públics en la població de Catalunya*, Observatori sobre els efectes de la crisi en la salut de la població, tercer informe, març del 2017.

34 Segons l'estudi elaborat per la Generalitat de Catalunya l'any 2015 sobre l'estat de situació de la infància i adolescència, el 2013, 21 nois i noies de cada 100.000 habitants van fer una temptativa de suïcidi, el doble que l'any 2012. L'edat més freqüent són els 16 anys, i majoritàriament són noies.

34b. Rey del Castiallo, J. (2015) Anàlisi i propostes per a la regeneració de la sanitat pública a Espanya. Laboratori d'alternatives

Per això des de Save the Children recomanem:

- **Invertir en atenció primària i incloure els audiòfons, dentistes, etc. en la cobertura sanitària dels menors de 18 anys**, seguint les consideracions de les resolucions 17/XI i 327/XI del Parlament de Catalunya.
- **Assegurar la gratuïtat a la farmàcia per a tots els infants en situació de pobresa.**
- **Garantir l'accés al lleure** i a les activitats esportives en clau d'equitat perquè tots els infants en situació de pobresa puguin accedir-hi.

“SI TENIR BONA SALUT COSTA DINERS, ELS NENS POBRES HO TENEN MÉS DIFÍCIL”

(Karim, 12 anys)

“ESTAR SA NO HAURIA DE TENIR RES A VEURE AMB ELS DINERS”

(Luna, 12 anys)

“HE D'ANAR AMB MOLT DE COMPTE QUAN JUGO A FUTBOL PERQUÈ SI EM TRENCO LES ULLERES, ÉS UN PROBLEMA PERQUÈ A CASA POTSER NO ELS VA BÉ PAGAR PER ARREGLAR-LES”

(Pau, 10 anys)

VOLEM UNA EDUCACIÓ EQUITATIVA I DE QUALITAT

A més de ser un dret humà, **l'educació és l'eina més poderosa per lluitar contra la pobresa**, però perquè sigui així ha de donar a tots els infants les mateixes oportunitats. L'origen socioeconòmic és, ara més que mai, un determinant del procés educatiu dels infants que explica les altes taxes d'abandonament escolar prematur (AEP) dels nens i nenes més pobres. **El fracàs escolar i l'AEP són, per tant, problemes de justícia social** agreujats per les retallades en educació entre els anys 2011 i 2014, que han incidit especialment en els alumnes més pobres.

Perquè el dret a l'educació sigui garantit a tots els nens i nenes en condició d'igualtat, les administracions públiques catalanes s'han de focalitzar en els problemes que comprometen la seva capacitat a revertir les desigualtats socials, com ara:

- Les despeses ocultes del sistema educatiu
- La segregació escolar
- L'abandonament escolar prematur
- L'educació 0-3 anys
- Les activitats extraescolars

Tots els nens i nenes tenen dret a l'educació obligatòria i gratuïta de l'ensenyament primari, al desenvolupament i accés de l'ensenyament secundari i de l'ensenyament professional.³⁵ L'educació fomentarà, entre d'altres, el desenvolupament de la personalitat, les aptituds i la capacitat mental i física del nen o nena fins al màxim de les seves possibilitats³⁶.

A Catalunya, la legislació vigent estableix el foment i suport a l'educació i reconeix als infants el dret a assolir el màxim nivell d'educació³⁷ en condicions d'equitat i d'igualtat d'oportunitats.³⁸ Reconeix el dret de tots els alumnes a l'educació integral per aconseguir el ple desenvolupament de la personalitat i estableix que cal assegurar un accés en igualtat de condicions.³⁹

Aquí, avui, encara

alguns aspectes del sistema educatiu a Catalunya interfereixen en l'adequada satisfacció del dret a l'educació.

- Les retallades en educació afecten sobretot els infants més pobres.
- La segregació educativa és una realitat preocupant que té un impacte negatiu en els resultats educatius, especialment als territoris amb rendes més baixes.^{39b}
- L'abandonament escolar prematur entre els nens i nenes més pobres augmenta.
- L'accés a l'educació de 0 a 3 anys no beneficia els infants que més ho necessiten.
- L'accés al lleure no es considera educació i els nens més pobres en pateixen les conseqüències en el seu procés d'aprenentatge.

35 Art. 28 CDI.

36 Art.29 CDI.

37 Art. 13 LDOIA.

38 Art. 21.2 a) LDOIA.

39 Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació (DOGC de 16 de juliol de 2009).

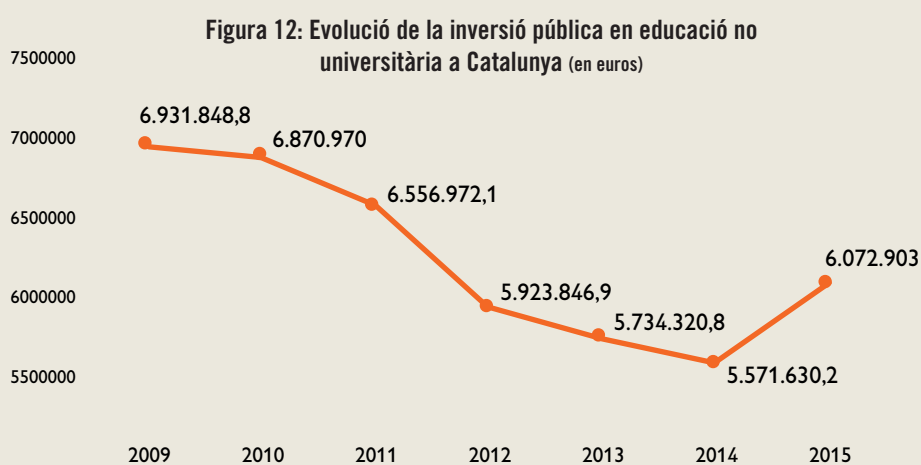
39b Recollides a l'informe Save the Children "Necessita millorar" (2016)

LES RETALLADES EN EDUCACIÓ AFECTEN SOBRETOT ELS INFANTS MÉS POBRES.

Per aconseguir un sistema educatiu de qualitat i equitatiu es necessiten recursos. Com menys inversió pública, més despeses han d'afrontar les famílies, i això té un impacte més directe en aquelles famílies amb menys capacitat econòmica.

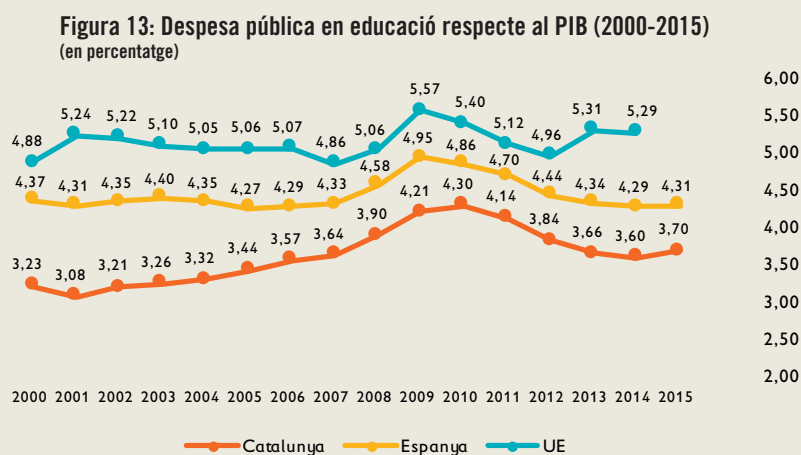
Entre el 2009 i el 2014, mentre que la despesa en educació a Catalunya disminuïa en un 19,62 %, augmentaven en un 27,4 % les despeses que havien de cobrir les famílies, superant àmpliament la mitjana estatal.

Com a conseqüència de la pressió social exercida, la inversió en educació a Catalunya ha pujat un 9 % entre el 2014 i el 2015, però encara no ha recuperat la inversió del pressupost del 2010.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

El 2015, Catalunya va invertir en educació el 3,7 % del seu PIB. Malgrat haver augmentat des del 2014, aquesta inversió continua essent molt baixa en comparació amb la mitjana europea i espanyola i no compleix amb el 6 % previst a la Llei d'educació del 2009.

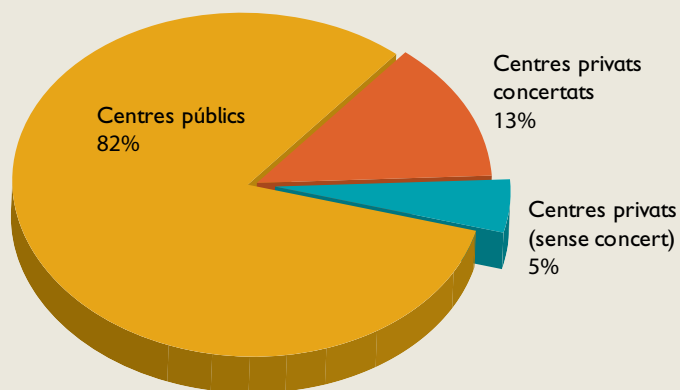

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Ensenyament i dades del Banc Mundial.

LA SEGREGACIÓ EDUCATIVA ÉS UNA REALITAT PREOCUPANT QUE TÉ UN IMPACTE NEGATIU EN ELS RESULTATS EDUCATIUS, ESPECIALMENT ALS TERRITORIS AMB RENDES MÉS BAIXES.⁴⁰

La segregació educativa és palpable a nivell de barris, però sobretot en l'àmbit de titularitat de centres, i fins i tot existeixen dinàmiques segregadores entre centres públics. El **82 % de l'alumnat estranger està matriculat en centres públics** i només un 13 % en centres concertats i un 5 % en centres privats.⁴¹ La segregació educativa és una problemàtica molt pertinent pel que fa a la integració de l'alumnat gitano, que en alguns centres arriba a ser el 100 % de l'alumnat.⁴²

Figura 14: Escolarització dels infants de procedència estrangera segons titularitat del centre

Font: Estadística de l'ensenyament no universitari (MECD), curs 2015/2016.

40 Recollides a l'informe Save the Children (2016) *Necessita millorar. Per un sistema educatiu que no deixi ningú enrere (Annex Catalunya)*.

41 Recollides a l'informe Save the Children (2016) *Necessita millorar. Per un sistema educatiu que no deixi ningú enrere (Annex Catalunya)*.

42 Santiago y Maya (2012) *Segregación escolar en el alumnado gitano en España*.

L'ABANDONAMENT ESCOLAR PREMATUR ENTRE ELS NENS I NENES MÉS POBRES AUGMENTA.

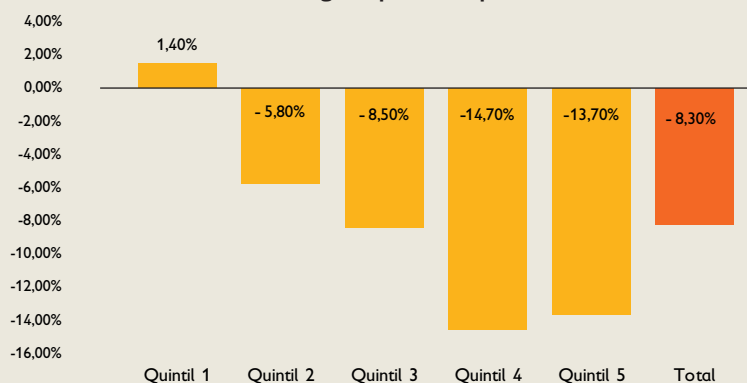
L'educació juga un rol fonamental en l'explicació de les desigualtats socials, ja sigui a través de la seva reproducció, augment o disminució. A Catalunya, l'educació ha tingut durant les últimes dècades un paper determinant en la mobilitat social. No obstant això, com a ascensor social l'educació té limitacions. Nens i nenes amb determinades característiques socioeconòmiques, culturals, ètniques o de discapacitat, pateixen desigualtats socials de manera que, lluny de pal·liar les desigualtats, en moltes ocasions les estigmatitza, i les xifres d'abandonament escolar prematur (AEP) en són un clar reflex.

La taxa global d'abandonament s'ha reduït fins al 18 % el 2016.⁴³

Entre el 2009 i el 2013, mentre l'AEP disminuïa per al conjunt dels alumnes, entre els nens i nenes més pobres va augmentar un 1,4 % i es va situar en un 32,5 %.

32,5%
DELS INFANTS MÉS POBRES ABANDONA ELS ESTUDIS PREMATURAMENT.

Figura 15: Evolució de l'abandonament escolar prematur entre 2009 i 2013 segons quintils de població

Font: Save the Children (2016) Necessita millorar. Per un sistema educatiu que no deixi ningú enrere (Annex Catalunya).

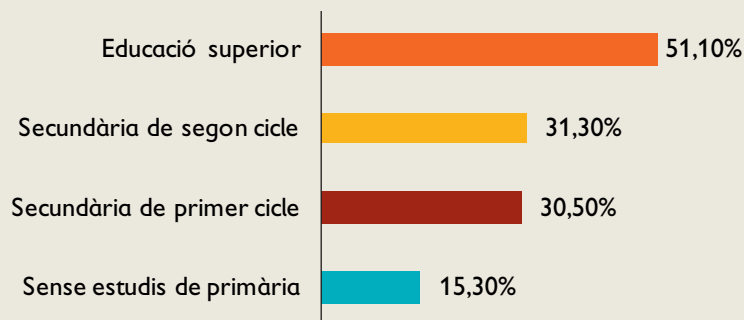
L'ACCÉS A L'EDUCACIÓ DE 0 A 3 ANYS NO BENEFICIA ELS INFANTS QUE MÉS HO NECESSITEN.

Tot i que la taxa d'escolarització de 0 a 3 anys és prou alta a Catalunya (un 36,7 % respecte del 34,8 % de la mitjana estatal), no se n'està potenciant el poder equalitzador i els nens i nenes amb pitjor situació socioeconòmica són els que menys se'n beneficien:

- Només un 4 % dels menors d'origen estranger assisteixen a l'escola bressol, tot i que representen el 20 % de la població de 0 a 4 anys.
- Només un 15 % dels fills/es de mares sense estudis o amb estudis primaris, en comparació del 51 % dels infants de mares amb estudis superiors.
- Només un 16 % dels fills de mares a l'atur, en comparació del 48 % de les mares en actiu.

⁴³ Des del Govern, la lluita contra l'AEP i el fracàs escolar s'ha materialitzat en el Pla per a la reducció del fracàs escolar a Catalunya 2012-2018.

Figura 16: Infants escolaritzats en centres d'educació de 0 a 3 anys segons els estudis de la mare (en %)

Font: Save the Children (2016) Necessita millorar. Per un sistema educatiu que no deixi ningú enrere (Annex Catalunya).

Les desigualtats en l'accés a una educació inclusiva i de qualitat s'inicien des de la primera infància i continuen expandint-se com una taca d'oli al llarg de tot el procés educatiu, sense que hi hagi una voluntat real d'aturar-les.

L'ACCÉS AL LLEURE NO ES CONSIDERA EDUCACIÓ I ELS NENS I NENES MÉS POBRES EN PATEIXEN LES CONSEQÜÈNCIES EN EL SEU PROCÉS D'APRENTATGE.

El dret a l'educació va molt més enllà de l'escolarització, i l'accés a les activitats d'oci s'ha d'entendre com a part fonamental d'aquest dret.⁴⁴ No obstant això, les activitats de lleure no són públiques, gratuïtes i universals a Catalunya i les administracions públiques han de desenvolupar mesures extraordinàries de suport⁴⁵ per a les famílies en risc de pobresa i exclusió que no poden assumir-ne el cost. En aquest sentit, la realitat deixa entreveure dades preocupants⁴⁶:

- El 37 % dels infants i adolescents catalans no poden permetre's una setmana de vacances a l'any fora de casa.
- La població catalana infantil té un estil d'oci sedentari. Tot i que el 68,6 % dels infants d'entre 11 i 17 anys practiquen exercici físic dues vegades a la setmana, passen 1,7 hores al dia davant l'ordinador i la videoconsola, i 2,2 hores al dia davant la televisió.

⁴⁴ Art. 29 CDI.

⁴⁵ Art. 57.3 LDOIA.

⁴⁶ UNICEF, Infancia en datos.

En resum, el sistema educatiu està tocant els seus límits pel que fa a la seva capacitat d'igualar oportunitats i de preparar els infants per a una vida social i professional plenament satisfactòria, i així ho demostren les altes taxes de segregació escolar, les baixes taxes d'èxit escolar de la població més desfavorida i l'atur juvenil. Per tant, cal repensar el sistema educatiu prenent com a base la diversitat i els reptes socials actuals, i s'ha d'entendre com un espai idoni per afavorir la cohesió social. En aquest sentit, és indubtable que la cohesió de la societat s'ha de construir des de la primera infància i que la reducció de la segregació escolar ha de ser fonamental en qualsevol estratègia social posada en marxa pel Govern. L'educació s'ha de posar al centre de les polítiques socials.

***“PER APRENDRE NECESSITEM
ESTAR CONCENTRATS, QUE ENS
ESCOLTIN I QUE ENS AJUDIN,
PERÒ A VEGADES AIXÒ NO PASSA
NI A L'ESCOLA NI A CASA.”***

(Lia, 12 anys)

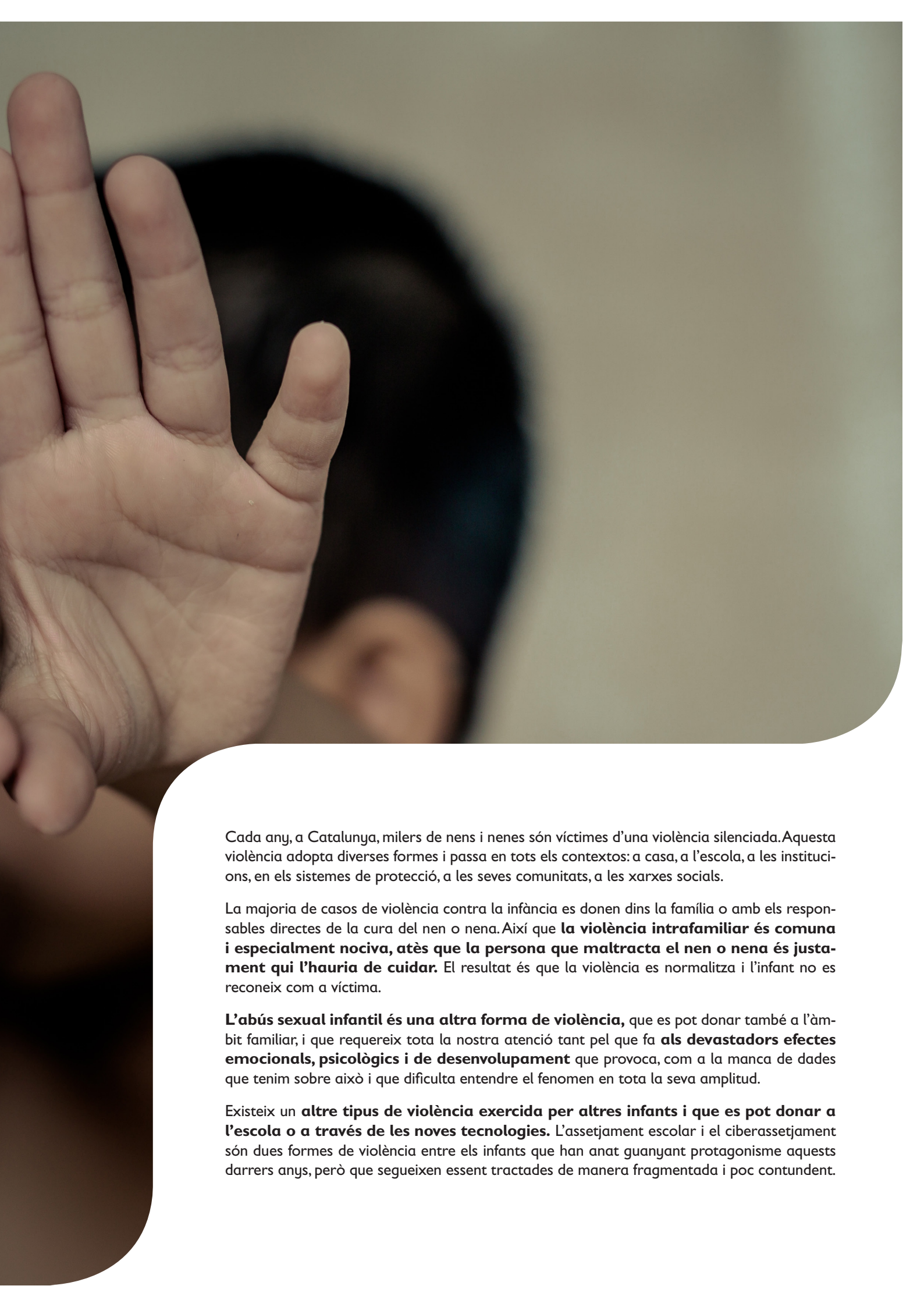
Per això des de Save the Children recomanem:

- **Augmentar la despesa pública en educació per complir amb la Llei d'educació del 2009, que estableix assolir una despesa pública educativa del 6 % del PIB per al 2017, i assegurar el blindatge d'aquelles partides que contribueixen de manera efectiva a l'equitat educativa.**
- **Aconseguir que la lluita contra la segregació escolar sigui una prioritat estratègica del Govern català a través d'un pla contra la segregació escolar** que garanteixi una escolarització equilibrada dels diferents col·lectius socials i que contribueixi a construir un model social equitatiu i ric en diferències.
- **Avançar cap a un model educatiu que entengui el dret a l'educació en la seva totalitat** i, per tant, garantir que el sistema de beques i ajuts a l'estudi d'àmbit autonòmic cobreixi de manera efectiva la integritat dels costos de l'escolaritat obligatòria, postobligatòria i d'oci educatiu amb una perspectiva basada en l'equitat.
- **Garantir que els infants d'entorns socioeconòmics vulnerables vegin garantit l'accés a l'educació de qualitat de 0 a 3 anys a través de mesures dissenyades en clau d'equitat:** sistemes de tarifació social i beques, criteris d'accés i campanyes de sensibilització per augmentar la demanda en col·lectius desfavorits.

ELS INFANTS PRIMER!

SÍ, EN VIOLÈNCIA...

Cada any, a Catalunya, milers de nens i nenes són víctimes d'una violència silenciada. Aquesta violència adopta diverses formes i passa en tots els contextos: a casa, a l'escola, a les institucions, en els sistemes de protecció, a les seves comunitats, a les xarxes socials.

La majoria de casos de violència contra la infància es donen dins la família o amb els responsables directes de la cura del nen o nena. Així que **la violència intrafamiliar és comuna i especialment nociva, atès que la persona que maltracta el nen o nena és justament qui l'hauria de cuidar**. El resultat és que la violència es normalitza i l'infant no es reconeix com a víctima.

L'abús sexual infantil és una altra forma de violència, que es pot donar també a l'àmbit familiar, i que requereix tota la nostra atenció tant pel que fa **als devastadors efectes emocionals, psicològics i de desenvolupament** que provoca, com a la manca de dades que tenim sobre això i que dificulta entendre el fenomen en tota la seva amplitud.

Existeix un **altre tipus de violència exercida per altres infants i que es pot donar a l'escola o a través de les noves tecnologies**. L'assetjament escolar i el ciberassetjament són dues formes de violència entre els infants que han anat guanyant protagonisme aquests darrers anys, però que segueixen essent tractades de manera fragmentada i poc contundent.

VOLEM ESTAR TRANQUILS A CASA I SENTIR-NOS PROTEGITS

En lloc de protegir els infants, en moltes ocasions la família és l'entorn on pateixen les pitjors formes de violència: maltractaments, violència de gènere o abús sexual. A més de produir-se dins de l'esfera privada i, per tant, quedar invisibilitzada, **la violència a la llar és especialment danyosa, perquè l'exerceix una persona que hauria de tenir cura del nen o nena**, la qual cosa provoca una desestructuració dels patrons de les relacions familiars i socials i genera efectes especialment negatius en el desenvolupament físic, cognitiu, emocional i social de l'infant, a més d'una flagrant violació del seu dret a la integritat física i moral.

A més, la violència experimentada de manera contínua genera una disminució en l'eficiència del cervell. Això es mostra, per exemple, en dificultats de memòria i aprenentatge o trastorns d'hiperactivitat o dèficit d'atenció, la qual cosa sol tenir conseqüències en el rendiment escolar dels nens i nenes.

Finalment, l'exposició a la violència en la infància està associada a factors i comportaments de risc en l'edat adulta com la depressió, el tabaquisme, l'obesitat, el comportament sexual d'alt risc, problemes d'addicció...

Tots els nens i nenes tenen dret a viure en família i a ser protegits contra tot tipus de violència, i les administracions públiques han de posar a disposició dels pares els mitjans necessaris per exercir la parentalitat positiva.⁴⁷ Pel que fa a la violència de gènere, tots els nens i nenes que en són víctimes tenen dret a obtenir ajuda especial i protecció a causa de l'elevat risc de victimització secundària i reiterada que han patit.⁴⁸ Els estats han d'instaurar els serveis necessaris de protecció i suport a les víctimes,⁴⁹ especialment per als infants testimonis d'aquesta forma de violència.⁵⁰

A Catalunya, la legislació vigent preveu la protecció contra el maltractament com un principi rector de la legislació catalana d'infància.⁵¹ En aquest sentit, es considera positiva la recent modificació del Codi Civil de Catalunya respecte la possibilitat de correcció als fills i tutelats per part dels seus responsables legals, amb finalitat educativa, sempre amb ple respecte a la seva integritat física i psíquica. No obstant això s'hauria pogut aprofitar l'ocasió per eliminar totalment aquest apartat que segueix parlant de la "correcció" dels infants per part dels seus representants legals, ja que qualsevol càstig corporal és sempre degradant, i la Convenció exigeix l'eliminació de tota disposició que permeti cert grau de violència contra els infants.⁵² La legislació catalana preveu que els nens i nenes que viuen en un entorn de violència masclista en són també víctimes directes i tenen dret a rebre una atenció especialitzada i que hi hagi una coordinació amb l'organisme d'infància i adolescència competent.⁵³

47 Art.19 CDI.

48 Directiva 2012/29/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 25 d'octubre de 2012, per la qual s'estableixen normes mínimes sobre els drets, el suport i la protecció de les víctimes de delictes.

49 Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica (2011) (BOE de 6 de juny de 2014).
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680462543>

50 Art. 26 CDI.

51 Art. 8 LDOIA.

52 Comitè dels Drets dels Infants, Observació general núm. 8, paràgraf 31.

53 Art. 95 LDOIA.

Llei 5/2008, de 24 d'abril.

Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials, art. 7 Llei de suport a les famílies.

Aquí, avui, encara

hi ha molts nens i nenes que en lloc d'ésser protegits en el seu entorn familiar, hi són maltractats. Els casos que es compatibilitzen són només la punta de l'iceberg, i la majoria dels casos de violència contra la infància romanen ocults.”

- L'any 2016 es van denunciar 946 casos de maltractament a la llar.⁵⁴
- Entre 2011 i 2017, el nombre de nens i nenes víctimes de violència masclista a la llar va augmentar en un 68,5 %.
- Els masclisme adolescent segueix creixent.
- 9 casos de mutilació genital femenina van ser denunciats l'any 2017.⁵⁵

LA VIOLÈNCIA CONTRA ELS INFANTS A CASA SEVA ROMAN OCULTA.

La llar és l'espai on més nens i nenes pateixen violència, de vegades encoberta com a disciplina. Molts menors d'edat sofreixen danys físics o emocionals de manera crònica, ja que la intimitat de la llar dificulta la detecció de la violència.

Arran de les dades facilitades pels serveis de detecció, en aquest cas pels Mossos d'Esquadra, queda palesa la infradetecció i la notificació d'aquestes situacions. Les denúncies de maltractament infantil a la llar representen només el 0,06 % del total d'infants, en comparació de la xifra de prevalença dels infants de 8 a 17 anys que van patir algun tipus de maltractament en l'àmbit familiar,⁵⁶ que se situa al voltant del 4,25 %.

Entre 2011 i 2017, **15 infants han mort a causa de la violència domèstica.**

L'any 2016, va haver-hi **1.808 atencions per violència domèstica a menors, amb la qual cosa s'ha doblat el número respecte l'any 2012.**⁵⁷

ELS INFANTS, LES ALTRES VÍCTIMES DE LES VIOLÈNCIES DE GÈNERE.

Els infants poden ser víctimes directes de la violència masclista, sigui perquè és exercida directament sobre ells o perquè viuen en un entorn de violència masclista.⁵⁸ Per tant, és necessari preservar-los d'aquesta violència i dotar-los de les eines suficients perquè es recuperin adequadament.

En aquest sentit, la legislació espanyola de violència de gènere⁵⁹ ha incorporat recentment com a subjectes de protecció integral els fills i filles de les dones que pateixen violència de gènere, i s'han adoptat les mesures oportunes per prevenir-la, sancionar-la, eradicar-la, i també per proporcionar assistència.

ENTRE EL 2011 I EL 2017, ELS NENS I NENES VÍCTIMES DE VIOLÈNCIA DE GÈNERE VAN AUGMENTAR UN 68,5%

54 Generalitat de Catalunya, Mossos d'Esquadra, Balanç de seguretat i activitat policial 2016, Policia de Catalunya.

55 Generalitat de Catalunya, Mossos d'Esquadra, Balanç de seguretat i activitat policial 2016, Policia de Catalunya.

56 Ministeri de Sanitat, Política Social i Igualtat, Informe del Centro Reina Sofía, *Maltrato infantil en la familia en España* (2011).

57 Generalitat de Catalunya, Mapa de Serveis Socials de Catalunya, 2016.

58 La diferència entre la violència masclista i la violència domèstica és que la primera és la patida pel fet de ser dona, mentre que la violència domèstica és aquella patida per qualsevol membre de la comunitat familiar.

59 Art. 1.2, arrel de la modificació del sistema de protecció espanyol de la Llei orgànica de modificació del sistema de protecció a la infància i l'adolescència, s'ha modificat la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció Integral contra la violència de gènere (BOE de 29 de desembre de 2004).

25%

DE NOIES
D'ENTRE 16 I 19
ANYS HA PATIT
VIOLÈNCIA DE
CONTROL PER LA
SEVA PARELLA

Entre 2011 i 2017 el nombre de nens i nenes víctimes de violència de gènere va augmentar un 68,5%.⁶⁰ Com en tots els casos de violència, l'augment de les denúncies de violència de gènere no és degut tant a un creixement dels casos, sinó al fet que aquests es denuncien més. Per tant, és preferible parlar de més denúncies que de més casos. Això no obstant, **la gran majoria dels casos no es denuncien**, s'estenen en el temps i poden tenir conseqüències dramàtiques. Entre 2004 i 2016, tres infants van resultar víctimes mortals de la violència de gènere a Catalunya i nou van quedar orfes per la mateixa causa l'any 2015. Per evitar aquestes tragèdies, és prioritari que les administracions públiques millorin la detecció dels casos de violència de gènere.

EL MASCLISME ADOLESCENT SEGUEIX CREIXENT.

Només durant l'any 2016, 33 menors d'edat van ser detinguts per violència en l'àmbit de la parella i 92 en l'àmbit de la llar.⁶¹ La percepció de la violència masclista en les seves formes més extremes és cada vegada més rebutjada pels adolescents, però les violències de caire més subtil continuen essent àmpliament tolerades. Així, un 25 % de noies d'entre 16 i 19 anys que han tingut parella en alguna ocasió manifesta haver patit violència de control durant els darrers dotze mesos.⁶² Per tant, a més de millorar la detecció d'aquest tipus de violència, és urgent treballar la prevenció tant des de les escoles com des de la família.

LA MUTILACIÓ GENITAL FEMENINA (MGF), UNA DE LES PITJORS FORMES DE VIOLÈNCIA DE GÈNERE.

Arreu del món i fins i tot a Catalunya hi ha encara massa nenes que pateixen aquesta vulneració greu dels seus drets, al llarg de l'any 2017:

- 9 casos de mutilació genital femenina denunciats.⁶³
- La població en risc a Catalunya s'acosta als 6.000 casos.
- L'any 2015, l'Hospital Clínic de Barcelona ha realitzat nou reconstruccions de clítoris.⁶⁴
- 150 famílies van signar un compromís comproment-se a no realitzar aquesta pràctica.⁶⁵

Tot i que la tendència sigui a la baixa, entre d'altres raons, gràcies als esforços dels poders públics per lluitar en contra,⁶⁶ la mutilació genital femenina encara és una realitat que cal fer visible i eradicar urgentment.

INFÀNCIA INSTRUMENTALITZADA EN PROCESSOS DE DIVORCI.⁶⁷

En casos de separació conflictiva de la parella, els fills i filles són massa sovint instrumentalitzats amb el conseqüent patiment addicional que això suposa. La LDOIA ja inclou com a situació de risc per als infants «el conflicte obert i crònic entre els progenitors, separats o no, quan anteposen llurs necessitats a les de l'infant o l'adolescent».⁶⁸ No obstant això, està àmpliament demostrat que en els processos de divorci contenciós, els infants continuen essent revictimitzats i instrumentalitzats pels seus pares sense que el sistema judicial aporti solucions reals al problema. Fins i tot s'ha inventat una síndrome, la síndrome d'alienació parental (SAP), molt controvertida a causa de la seva manca de base científica, però que sol utilitzar el sistema judicial per justificar casos extrems de manipulació d'un dels progenitors per allunyar els fills/es de l'altre progenitor.

60 Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat.

61 Generalitat de Catalunya, Departament d'Interior.

62 Macroencuesta de violencia sobre la mujer (2015).

63 Dades Mossos d'Esquadra (2015), delictes envers menors d'edat.

64 <http://www.social.cat/noticia/6515/mes-de-150-families-signen-el-compromis-contra-la-mutilacio-genital-femenina>

65 <http://salutweb.gencat.cat/ca/inici/nota-premsa/?id=297815>

66 Resolució 832/VI sobre l'adopció de mesures contra la pràctica de mutilacions rituals genitals femenines, Parlament de Catalunya, 20 de juny de 2001. Protocol de prevenció de les mutilacions genitals femenines, 2002.

67 Sindic de Greuges, *Informe sobre els drets de l'infant* (2016).

68 Art. 102 f) LDOIA.

En resum, la violència intrafamiliar és excepcionalment difícil de reduir a causa de la seva invisibilitat i perquè es fonamenta en patrons socials i culturals que s'han de canviar però que, com en tot model social, triguen a modificar-se. En aquest sentit, és essencial que aquests canvis tinguin un fonament legal que prohibeixi tota forma de violència contra la infància. A Catalunya, les bases jurídiques de la lluita contra la violència contra els infants romanen molt fràgils, ja que el Codi Civil encara no prohibeix el càstig físic als fills i filles. Finalment, a més de les modificacions legals, el canvi social cap a una infància lliure de violència passa per millorar la prevenció i la detecció de tot tipus de violència.

Per això des de Save the Children recomanem:

- **Eliminar la tolerància envers la violència contra la infància en tot el marc legal aplicable**, a través de la supressió de la cobertura legal a la possibilitat dels pares de corregir els seus fills.
- **Promoure la tolerància zero de la ciutadania envers qualsevol tipus de forma de violència contra la infància** i donar a conèixer els efectes de la violència a través de programes de sensibilització social.
- **Promoure una estratègia integral de lluita contra la violència contra la infància** que tingui com a eix vertebrador una llei orgànica.
- **Conèixer l'abast i la prevalença dels diferents tipus de violència** a través de la realització de l'estudi sobre victimització de la infància previst a la LDOIA.

***“DE VEGADES LES RELACIONS
ET PODEN FER MOLT FELIÇ, PERÒ TAMBÉ
ET PODEN FER MOLT DE MAL. [...] NINGÚ
NO ENS ENSENYA A CONSTRUIR
RELACIONS BONES.”***

(Carlota, 16 anys)

VOLEM ESTAR PROTEGITS CONTRA ELS ABUSOS SEXUALS

Més que en les altres formes de violència contra la infància, **el pitjor problema de l'abús sexual infantil és el secret i els tabús que l'envolten**. Els infants que ho viuen no ho poden explicar perquè és un «secret», perquè se senten culpables, per por de les represàlies, per temor de generar una crisi familiar, o senzillament perquè no ho entenen i no saben a qui explicar-ho ni com fer-ho. Per tant, **la immensa majoria dels casos d'abús sexual infantil romanen ocults**, i els que surten a la llum topen amb una sèrie de dificultats que afegixen dolor i sofriment a les víctimes.

Arran de la descoberta de la trama dels Maristes, la preocupació social i institucional envers l'abús sexual infantil ha anat creixent a Catalunya. Com a conseqüència, des del sistema de protecció de la infància s'ha treballat per buscar solucions a les llacunes que existeixen i que es van fer visibles amb la revelació d'aquesta tragèdia. No obstant això, malgrat els esforços empresos, les administracions catalanes encara han d'afrontar reptes importants, primer per **avaluar l'amplitud del fenomen caracteritzat per la manca de dades disponibles**. A més, és notable la manca de recursos especialitzats en el diagnòstic i en el tractament i la rehabilitació dels infants víctimes d'abusos, així com la falta de formació dels professionals que atenen els casos i la falta de coordinació intra i interdepartamental. Finalment, també cal mencionar que el sistema judicial té molts àmbits de millora per evitar que els nens i nenes víctimes d'abús sexual siguin revictimitzats.

Tots els nens i nenes tenen dret a ser protegits contra els abusos i l'explotació sexual⁶⁹ i s'insta els Estats a crear programes socials eficaços i estructures pluridisciplinàries per tal de proporcionar el suport necessari a les víctimes o parents i persones properes.⁷⁰

A Catalunya, la legislació vigent estableix l'obligació de vetllar especialment per la prevenció i la detecció dels abusos sexuals dels menors i de promoure la formació contínua dels professionals de la xarxa social pel que fa a la prevenció i la detecció dels abusos sexuals,⁷¹ així com la creació d'un servei d'atenció a l'abús sexual.⁷²

17%

DE LA POBLACIÓ
HA PATIT ABÚS
SEXUAL DURANT
LA INFÀNCIA

Aquí, avui, encara

l'abús sexual infantil segueix essent una realitat oculta, mal detectada.

- 1 de cada 2 víctimes d'agressions i abusos sexuals és un nen o una nena.
- L'any 2016 s'han denunciat a Catalunya 713 abusos i 254 agressions sexuals a menors d'edat.
- 30% de l'alumnat d'ESO i Batxillerat ha patit agressió sexual durant el curs 2016-17.
- La infradetecció de l'abús sexual infantil deixa desprotegits molts infants.
- Un cop denunciats, els infants tornen a explicar els fets fins a quatre vegades.

69 Art. 19, 34 i 35, CDI.

70 Conveni del Consell d'Europa per a la protecció de nens contra l'explotació i l'abús sexual, celebrat a Lanzarote el 25 de octubre de 2007 (BOE de 12 de novembre de 2010), art. 11.

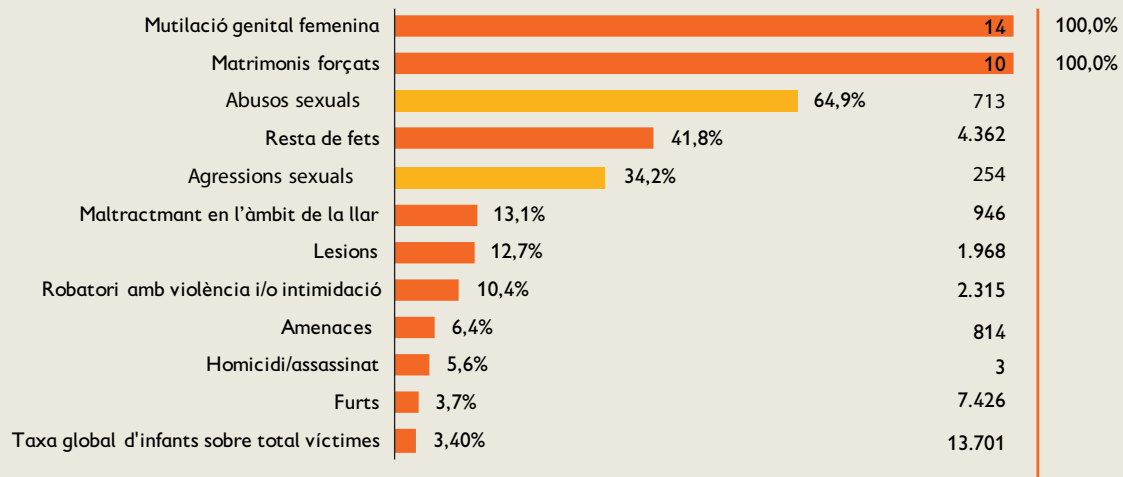
71 Art. 93 LDOIA.

72 Art. 89 LDOIA.

1 DE CADA 2 VÍCTIMES D'AGRESSIONS I ABUSOS SEXUALS ÉS UN NEN O UNA NENA.

Els infants i adolescents pateixen en major mesura els delictes més greus i més violents, és a dir, aquells que produeixen més dany físic.⁷³ **Representen el 65 % dels casos d'abús sexual denunciats i el 34 % dels casos d'agressions sexuals.**

Figura 17: Nens i nenes sobre el total de víctimes per tipus de delicte.
Percentatge i nombre de víctimes

Font: Elaboració pròpia a partir del Balanç de seguretat i activitat policial 2016, Policia de Catalunya.

Malgrat la manca de dades disponibles per conèixer l'abast real del fenomen de l'abús sexual infantil, disposem d'altres dades que demostren que dels casos denunciats d'abús sexual, els infants representen la meitat de les víctimes. La perspectiva d'infància a l'hora de detectar, diagnosticar, tractar i prevenir és, per tant, fonamental.

Els estudis puntuals duts a terme a Catalunya sobre prevalença de l'abús sexual infantil mostren que un **17 % de la població (el 15,5 % dels nois i el 19 % de les noies)**⁷⁴ ha patit abús sexual durant la infància. Aquestes dades contradiuen les dades oficials que indiquen que menys del 2 % de la població n'ha patit.⁷⁵

Segons l'enquesta de convivència escolar i seguretat a Catalunya, durant el curs 2016/2017, un **30% dels alumnes d'ESO i Batxillerat ha patit alguna agressió sexual i 19% ha patit els fets digitalment.**

El fet que té més incidència són les peticions de fotos despullat/ada o amb poca roba. Les noies estan més victimitzades i **només el 4% dels fets s'ha denunciat.**

30 %
DE L'ALUMNAT D'ESO I BATXILLERAT HA PATIT AGRESSIÓ SEXUAL DURANT EL CURS 2016-17

73 Baròmetre de la infància a Catalunya, Save the Children (2017).

74 Noemi Pereda, Judit Abad, Georgina Guilera, *Prevalença i característiques de l'abús sexual infantil en estudiants universitaris espanyols*, Child Abuse and Neglect 2007.

75 Sindic de Greuges (2016), *Informe sobre l'abús sexual infantil a Catalunya*.

MANCA DE RECURSOS ESPECIALITZATS EN EL DIAGNÒSTIC I EN EL TRACTAMENT I REHABILITACIÓ.

Només hi ha dues unitats especialitzades en el diagnòstic integral de l'abús sexual infantil a dos hospitals catalans, i cap d'aquestes unitats forma part de la cartera de serveis de l'Institut Català de la Salut. Una d'elles rep finançament públic parcial i l'altra funciona exclusivament a través de fons privats. Tot i que aquestes unitats disposen d'un alt grau d'especialització, suposen uns recursos molt limitats, ja que no poden atendre tota la demanda que tenen i, per tant, hi ha llista d'espera. A més aquestes dues unitats es troben a la província de Barcelona

FALTA DE FORMACIÓ DELS PROFESSIONALS. FALTA DE COORDINACIÓ INTRA I INTERDEPARTAMENTAL.

Malgrat estar prevista legalment, els professionals dels diferents àmbits que tenen contacte amb la infància continuen sense rebre una formació inicial i continuada sobre l'abús sexual. De la mateixa manera falta coordinació intra i interdepartamental pel que fa a la protecció, la detecció i la derivació en aquests casos, principalment a causa de la falta de coneixement dels protocols per part del personal implicat.

UN SISTEMA JUDICIAL LLARG I DOLORÓS QUE AFAVOREIX LA REVICTIMITZACIÓ.

El circuit d'atenció de l'infant víctima d'abús sexual l'obliga a repetir la seva experiència fins a quatre vegades, entre els diferents serveis que l'atenen, la qual cosa dóna lloc a una victimització secundària que s'hauria d'evitar.

Una solució per evitar que els nens i nenes víctimes d'abús sexual hagin de repetir molts cops la seva història i que, per tant, el procés s'estengui en el temps, és la prova preconstituïda. Consisteix a enregistrar una única declaració de l'infant i que aquesta sigui utilitzada com a prova durant el judici oral. Aquesta prova podria ser també molt eficient per reduir la taxa de processos legals que acaben sense condemna per falta de proves que ara representen el 73,7 % dels casos.

**7 DE CADA 10
PROCESSOS
JUDICIALS INICIATS
PER ABÚS SEXUAL
INFANTIL NO
ACABEN AMB
JUDICI ORAL**

En resum, atendre almenys els nens i nenes tutelats és un punt d'inici bàsic i essencial per iniciar el camí cap a la protecció integral dels infants contra l'abús sexual. No obstant això, el sistema català de protecció de la infància segueix deixant molts infants desprotegits. Tot i ser una recomanació legal, l'ús de la prova preconstituïda és encara molt millorable a Catalunya ja que s'utilitza només en el 33,3% dels casos. Per tant, és urgent que es creïn les unitats d'atenció integral dels infants víctimes d'abús sexual previstes a la LDOIA, que podrien basar-se en les Cases dels infants escandinaves, que agrupen en un mateix espai tots els serveis que han d'atendre els infants víctimes d'abús sexual.⁷⁶

⁷⁶ Save the Children, *Inside a Barnahus* (2013).

Per això, des de Save the Children recomanem:

- **Crear els recursos d'atenció especialitzada en abusos sexuals a la infància previstos a la LDOIA prenent com a model les Cases dels infants (Barnahus),** que coordinen jutjats i sistema de protecció i donen una atenció integral als infants víctimes d'abús sexual. Aquests recursos han de ser especialitzats, universals i públics i s'ha de garantir un accés equitatiu a tots els infants del territori català.
- Garantir que tots els nens i nenes accedeixin a un ensenyament reglat i des d'etapes primerenques sobre **educació sexual i afectiva**.
- **Fomentar la parentalitat positiva entre pares i mares** per generar relacions sanes i afectives que permetin als infants créixer en un ambient de confiança, utilitzant els canals existents com les classes de preparació al part o el programa del nen sa.
- **Regular legalment els protocols relacionats amb l'abús sexual infantil perquè siguin decrets autonòmics de compliment obligatori.**
- **Dur a terme campanyes de conscienciació que ajudin a acabar amb els mites al voltant de l'abús sexual** i donar a conèixer l'obligació de notificar i comunicar una sospita a la societat en general i als professionals en contacte amb la infància.

***“A L'ESCOLA NOMÉS APRENEM
COM ENS REPRODUÏM
PERÒ NO COM ENS HEM DE
RELACIONAR”***

(Marc, 16 anys)

VOLEM ESCOLES LLIURES DE VIOLÈNCIA

16.000

ADOLESCENTS
SÓN VÍCTIMES
D'ASSETJAMENT

La violència contra la infància adopta diferents formes i apareix en diferents àmbits: a casa, a les institucions, a les escoles o a les xarxes socials. **El bullying o assetjament escolar** es produeix entre iguals i es caracteritza per la intencionalitat d'agredir, la repetició en el temps i el desequilibri de poder. Per la seva banda, **el ciberbullying o ciberassetjament escolar** és una nova forma d'assetjament que implica l'ús de les TIC per assetjar o intimidar algú.

Segons l'informe de Save the Children *Jo a això no hi jugo*, a Catalunya, més de **16.000 adolescents són víctimes d'assetjament i gairebé 12.500 ho són de ciberassetjament**. Són unes xifres terrorífiques que, tot i així, s'han de revisar a l'alça, ja que, de la mateixa manera que ocorre amb les altres formes de violència contra la infància, l'assetjament escolar i el ciberassetjament escolar són situacions poc detectades i infravalorades que manquen d'enfocament holístic i de solucions integrals que donin abast a l'extensió i a la complexitat del problema.

12.500

ADOLESCENTS
SÓN VÍCTIMES DE
CIBERASSETJAMENT

Tots els nens i nenes tenen dret a ser protegits contra qualsevol forma de violència i és obligació de l'Estat fer que aquest dret es compleixi.⁷⁷ Les normatives internacional,⁷⁸ europea,⁷⁹ estatal⁸⁰ i catalana⁸¹ estableixen que l'Estat ha de proporcionar a l'infant l'assistència necessària i les mesures de prevenció idònies perquè l'infant visqui en un entorn lliure de violència.

A Catalunya, la legislació vigent destaca la voluntat de protecció del maltractament en l'àmbit de l'educació.⁸² S'insta a adoptar les mesures necessàries per prevenir les situacions d'assetjament escolar⁸³ i afrontar-les de manera immediata, i també a assegurar la protecció necessària.

Aquí, avui, encara

aquest tipus de violència entre iguals és poc coneguda i no gaire documentada. A més, els impactes sobre les víctimes, i fins i tot sobre els companys i el mateix centre educatiu, continuen essent infravalorats i, tal com passa amb d'altres tipus de violència, no són denunciats o notificats.

- El 9 % dels adolescents ha patit assetjament.⁸⁴
- El 7 % dels nois i noies ha patit ciberassetjament.⁸⁵
- 7 de cada 10 adolescents⁸⁶ reconeixen haver rebut insults i el 27,4 % assegura que aquests han estat freqüents.
- El 34,5 % dels nois i noies ha patit cops i un 8,4 % de manera freqüent.

77 Art. 19 CDI.

78 Art. 3 Declaració Universal dels Drets Humans.

79 Art. 2 (dret a la vida), art. 3 (prohibició de la tortura) i art. 8 (integritat física) CEDH.

80 Art. 15 CE i art. 11.3 LOPJM.

81 Art. 17 EAC, que protegeix els drets dels menors, així com art. 40.3, el qual garanteix la protecció dels infants per part dels poders públics, especialment contra tota forma d'explotació, d'abandonament, de maltractament o crueltat i de la pobresa i els seus efectes.

82 Art. 90.1 LDOIA.

83 Art. 33 Llei 12/2009 d'educació.

84 Infants de 12 a 16 anys, Save the Children, *Yo a eso no juego* (2016).

85 Idem.

86 No totes aquestes experiències de violència (cops, insults, amenaces) poden qualificar-se com a assetjament. L'assetjament és una forma de violència intencionada i recurrent que deixa la víctima indefensa davant un atacant amb més poder físic, psicològic o social.

L'ASSETJAMENT ESCOLAR I EL CIBERASSETJAMENT, UN FENOMEN AMPLI PERÒ MAL CONEGUT.

Segons l'enquesta de Save the Children, a Catalunya quasi un **9% dels estudiants considera haver patit assetjament** els últims dos mesos i un **7% es considera víctimes de ciberassetjament**.

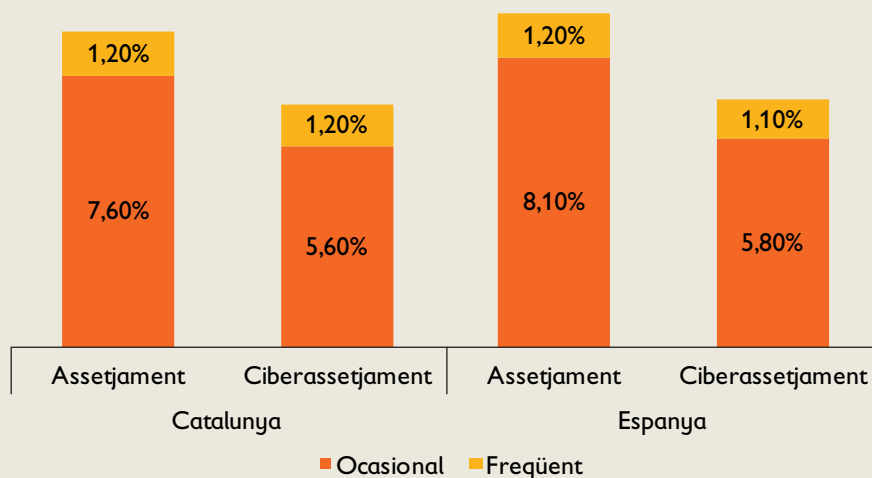
El ciberassetjament és particularment preocupant perquè, a més dels elements fonamentals de l'assetjament, presenta problemàtiques afegides:

- L'anonimat de l'agressor en dilueix la responsabilitat i fa pràcticament impossible que empatitzi amb la víctima.
- La dilució de la separació entre l'esfera pública i la privada permet que fets privats es facin públics amb un clic.
- El fet que el canal sigui sempre obert i que l'agressor pugui cometre atacs en qualsevol moment augmenta de manera dràstica el sentiment d'angoixa de la víctima.
- I, finalment, el gran poder de difusió de les xarxes socials fa possible difondre la situació d'humiliació de manera il·limitada en el temps i en l'espai.

42 %

DE L'ALUMNAT D'ESO I BATXILLERAT HA PATIT MALTRACTAMENT PER PART D'ALTRES COMPANYS.

Figura 18: Alumnat que és víctima d'assetjament i ciberassetjament. Catalunya i Espanya. 2014-2015 (%)

Font: Save The Children (2016) Yo a eso no juego.

S'han detectat més casos d'assetjament escolar durant l'últim cicle de primària i el primer cicle de secundària, amb una clara baixada el segon cicle de secundària. Els tipus de conducta més recurrents són els insults, les amenaces, les agressions físiques, el robatori, l'exclusió social i els rumors.

El 42,4% de l'alumnat d'ESO i Batxillerat ha patit maltractament per part d'altres companys. Aquests episodis de violència no es poden catalogar com a assetjament escolar, perquè no són reiterats en el temps i no suposen sempre un desequilibri de poder, però ens han d'alertar sobre el clima de violència que estan vivint molts infants a l'escola.

Encara que s'exerceixin entre nens i nenes, els adults tenen un paper fonamental per combatre i prevenir de manera adequada l'assetjament escolar i el ciberassetjament.

UN PROBLEMA DIFÍCIL DE DETECTAR.

Com tots els tipus de violència contra la infància, el problema més greu al qual ens afrontem és la dificultat de detectar-lo:

- o En general, l'assetjament escolar es produeix fora de les aules, on no hi ha presència de professors.
- o L'anomenada «Llei del silenci» fa que els alumnes que en són testimonis no ho denunciïn de por a represàlies.
- o Als centres educatius no hi ha una persona de referència a la qual poder acudir.
- o En el cas del ciberassetjament, l'abús es produeix a l'espai virtual on els adults no tenen accés perquè pertany a l'entorn privat de l'infant

Des de fa alguns anys, i de manera reactiva a conèixer-se casos dramàtics com els de l'Alan i en Diego, les administracions públiques han anat posant en marxa programes i protocols destinats a prevenir l'assetjament a les escoles i millorar-ne la detecció. Ens consta que arran d'aquestes mesures s'ha augmentat l'activació dels protocols, la qual cosa és molt positiva. Però, no obstant això, aquestes mesures manquen d'enfocament holístic, de persistència i d'avaluació. Els programes implementats per les administracions públiques no es posen en funcionament en tots els cursos ni en tots els centres educatius, no intervenen en els àmbits de la família o de les xarxes socials i no són obligatoris.

MANCA DE FORMACIÓ DEL PROFESSORAT I DE COORDINACIÓ.

La complexitat de fenòmens com l'assetjament i el ciberassetjament escolar fa necessari que el professorat i tota la comunitat educativa siguin formats sobre aquesta problemàtica. Malgrat tot, a la pràctica **el 84,4% dels professionals de l'educació no ha rebut formació** especialitzada en aquesta matèria i un 74,4% dels professionals afirma haver observat algun tipus de violència; però dels casos detectats **només se'n va notificar un 27,6%**⁸⁷.

87 Greco, A., Guilera, G., Pereda, N. «School Staff Members Experience and Knowledge in the Reporting of Potential Child and Youth Victimization.» *Child Abuse & Neglect*.

En resum, la lluita contra l'assetjament escolar i el ciberassetjament és difícil, ja que no sabem perquè passa i que les raons són múltiples i diverses. Per això, és essencial treballar-ho des d'un abordatge integral que tingui en compte els factors de risc i de protecció com a elements clau per interpretar els problemes de violència escolar.

Si coneixem els factors de risc i reconeixem els símptomes que poden presentar les víctimes, tenim a les nostres mans les eines necessàries per detectar aquestes situacions i, per tant, actuar-hi ràpidament. No obstant això, molts docents afirmen que no saben com enfrontar-se a aquest tipus de violència i reconeixen la necessitat de formació i de disposar d'eines per a la detecció, la prevenció i l'actuació en aquests casos. Recordem que l'escola no n'és la causa, ni tampoc l'únic lloc on hi ha violència entre iguals, però sí que és part de la solució.

Per això, des de Save the Children recomanem:

- **Prendre consciència generalitzada** per part de la societat, a través d'una **campanya de sensibilització i formació** dels professionals de l'àmbit de l'educació, així com de les seves famílies.
- **Educar i formar els nens i nenes** en prevenció de la violència, així com en valors i ciutadania digital.
- **Elaborar protocols i plans d'actuació eficaços, ràpids i àgils** que siguin capaços de donar resposta als casos d'assetjament.
- **Restaurar el dany ocasionat**, donant suport psicològic a la víctima i engegant mecanismes de justícia restaurativa encaminats a educar l'agressor i no criminalitzar-lo.

***“A VEGADES ESTÀS
EN UNA RELACIÓ QUE ET FA
MAL, PERÒ NO TE N'ADONES
FINS QUE EN SURTS...”***

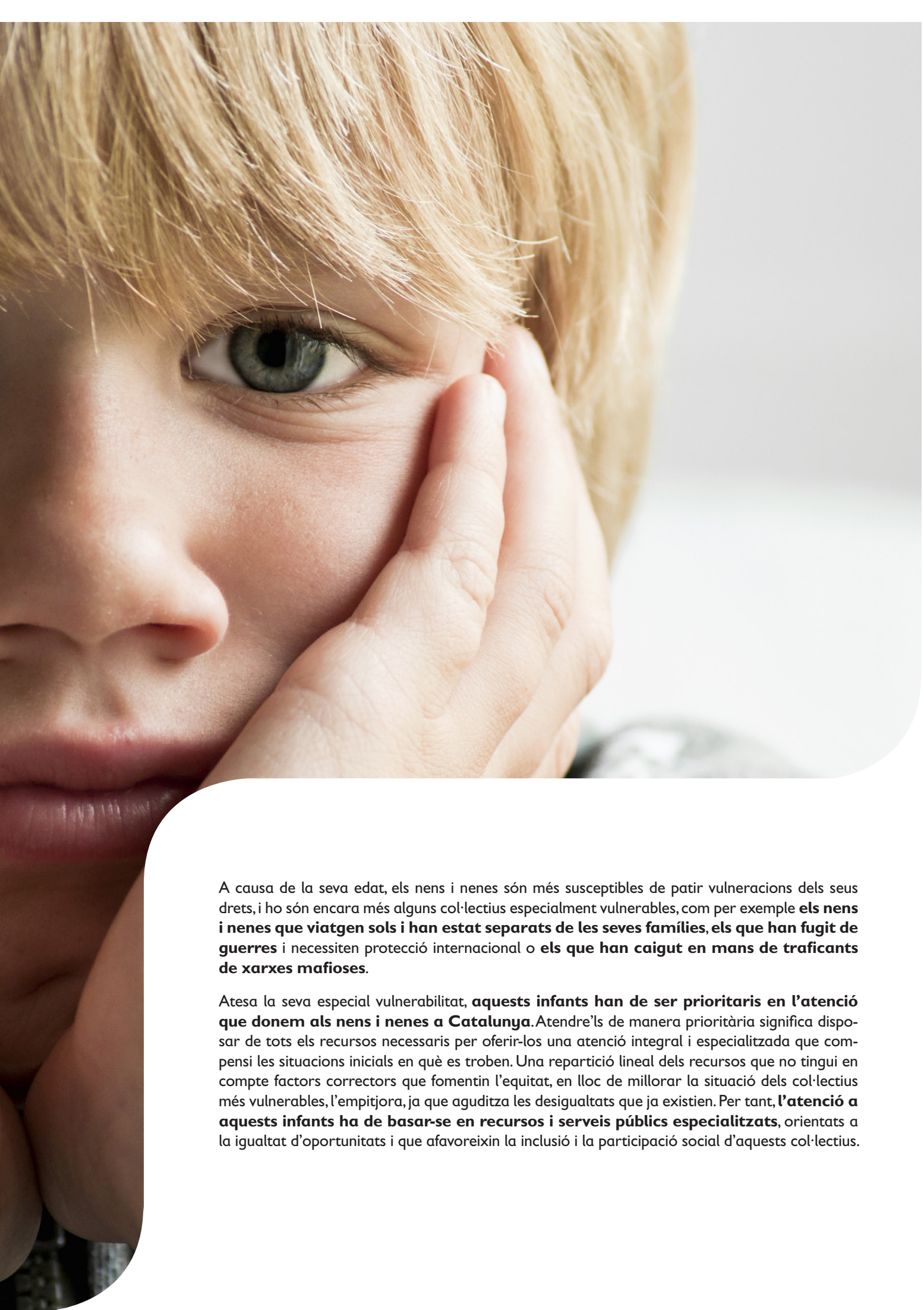
(Fati, 16 anys)

A close-up photograph of a young child's face. The child has light-colored hair and eyes. One hand is raised to the face, with fingers partially covering the eye. The background is dark and out of focus. The image is set against a red background on the left side.

ELS INFANTS PRIMER!

SÍ, EN VULNERABILITAT...

A causa de la seva edat, els nens i nenes són més susceptibles de patir vulneracions dels seus drets, i ho són encara més alguns col·lectius especialment vulnerables, com per exemple **els nens i nenes que viatgen sols i han estat separats de les seves famílies, els que han fugit de guerres** i necessiten protecció internacional o **els que han caigut en mans de traficants de xarxes mafioses**.

Atesa la seva especial vulnerabilitat, **aquests infants han de ser prioritaris en l'atenció que donem als nens i nenes a Catalunya**. Atendre'ls de manera prioritària significa disposar de tots els recursos necessaris per oferir-los una atenció integral i especialitzada que compensi les situacions inicials en què es troben. Una repartició lineal dels recursos que no tingui en compte factors correctors que fomentin l'equitat, en lloc de millorar la situació dels col·lectius més vulnerables, l'empitjora, ja que aguditza les desigualtats que ja existien. Per tant, **l'atenció a aquests infants ha de basar-se en recursos i serveis públics especialitzats**, orientats a la igualtat d'oportunitats i que afavoreixin la inclusió i la participació social d'aquests col·lectius.

VOLEM UNA SOCIETAT ACOLLIDORA AMB ELS NENS QUE ARRIBEN SOLS A CASA NOSTRA

Els menors estrangers no acompanyats (MENA) constitueixen segurament un dels col·lectius més vulnerables que, a més de patir situacions concretes que vulnereu els seus drets, estan cada cop més estigmatitzats socialment. Aquests adolescents que deixen els seus països per diferents motius -familiars, econòmics, educatius, polítics- en cerca d'un futur millor que no es pot esperar, viatgen sols i afronten tot tipus de riscos, sovint molt greus.

Un cop arriben a Catalunya, es troben amb una realitat que no correspon a la idea que se n'havien fet, i en lloc de poder treballar, atesa la seva edat són tutelats per l'Administració i institucionalitzats en centres on han de quedar-se fins que compleixin la majoria d'edat. La vulnerabilitat d'aquests adolescents resideix tant en la dificultat de fer coincidir les seves expectatives amb el sistema de protecció de la infància que tenim a Catalunya, com en **garantir els seus drets com a infants atesa la seva condició d'estrangers**.

Tots els nens i nenes tenen dret a la màxima protecció; en el cas de no poder rebre-la per la seva família, temporalment o permanentment, cal que l'Estat els concedeixi aquesta protecció.⁸⁸ Als menors estrangers no acompanyats que viatgen sense referent familiar (MENA) se'ls ha de concedir una solució duradora, sense dilacions i orientada a resoldre les seves necessitats de protecció, tenint en compte les seves opinions.⁸⁹

A Catalunya, la legislació vigent admet que aquests adolescents es troben en situació de desemparament i, per tant, la Generalitat de Catalunya n'admet la tutela i els atorga els mateixos drets i oportunitats que tenen els infants nascuts a Catalunya.

Aquí, avui, encara

els adolescents estrangers que viatgen sols i arriben a casa nostra solen ser considerats estrangers abans que no pas infants, la qual cosa dóna lloc a una sèrie de situacions que vulnereu els seus drets.

- Hi ha cada cop més adolescents que viatgen sols i arriben sols a casa nostra.
- El sistema anteposa la seva condició d'estranger a la d'infant.
- Els recursos disponibles per atendre'ls no són adaptats i són limitats.
- És un fenomen transversal que necessita respostes coordinades.

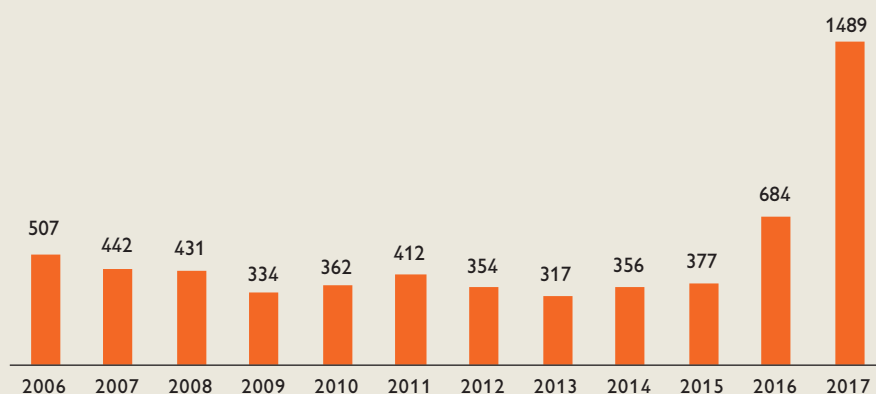
88 Art. 20 CDI.

89 Observació general núm. 6 del Comitè dels Drets dels Infants.

HI HA CADA COP MÉS ADOLESCENTS QUE VIATGEN SOLS I ARRIBEN SOLS A CASA NOSTRA.

L'any 2016 van arribar a Catalunya 684 MENA, i la tendència actual és encara més a l'alça, ja que al 2017 n'havien arribat 1.489.

Figura 19: Evolució del nombre de menors estrangers no acompanyats a Catalunya (2006-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir dels informes estadístics mensuals DGAIA.

Les causes que expliquen perquè l'arribada dels MENA s'ha duplicat aquests dos últims anys són múltiples i molt complexes. Encara que hi hagi un augment molt significatiu que avisa que es tracta d'una tendència instal·lada, els serveis d'acollida, que ja per si mateixos disposen de recursos limitats, acaben saturant-se.

La majoria d'adolescents menors d'edat que arriben sols tenen entre 15 i 17 anys i provenen principalment del Marroc. Quan arriben a Catalunya, com que són menors d'edat sense referents familiars, són declarats en desemparament i tutelats per l'Administració.

EL SISTEMA ANTEPOSA LA SEVA CONDICIÓN D'ESTRANGER A LA D'INFANT.

Aquests adolescents tenen un perfil molt específic, i la seva atenció ha de disposar de recursos molt adaptats. Malgrat això, el sistema de protecció de la infància no està donant una resposta efectiva a la situació d'extrema vulnerabilitat d'aquests adolescents que pateixen diverses vulneracions dels seus drets des de la seva arribada.

En primer lloc, en comptes de passar prèviament pel sistema de protecció, **la primera recepció la realitza el Ministeri Fiscal**. El protocol de derivació vigent entre els educadors de carrer del Servei de Detecció i Intervenció de l'Ajuntament de Barcelona i la DGAIA estableix que en detectar un menor se l'ha de portar a la Unitat de Menors del Mossos o a Fiscalia abans d'acompanyar-lo al servei de protecció de menors, i això va totalment en contra del que estipula la Llei⁹⁰.

90 Art. 35.10 de la Llei orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (LOEx).

En aquests moments tan delicats, els **MENA no compten amb una persona que els acompanyi** i que pugui proporcionar-los l'ajuda emocional i mèdica que necessiten ni amb un advocat d'ofici que pugui acompanyar-los i informar-los del procés que hauran de seguir.

En segon lloc, les proves de determinació de l'edat s'apliquen gairebé de manera indiscriminada, fins i tot en el cas dels MENA amb documentació original. Les forces de seguretat els consideren indocumentats i els sotmeten a les proves de determinació d'edat, en funció dels països de procedència dels adolescents.

Finalment, l'Administració espera sistemàticament que hagin transcorregut nou mesos per sol·licitar **l'autorització de residència**, cosa que resulta molt problemàtica, sobretot en els casos en què durant aquest temps adquireixen la majoria d'edat. **L'autorització de treball** no se sol concedir als MENA majors de 16 anys, sinó que han d'esperar a ser majors d'edat per sol·licitar-la, la qual cosa suposa una clara discriminació respecte dels nois de 16 anys nascuts a Catalunya.

ELS RECURSOS DISPONIBLES PER ATENDRE'LS, LIMITATS I NO ADAPTATS A LES SEVES NECESSITATS.

En comptes de quedar-se com a màxim sis mesos als centres d'acolliment, les mesures es dilaten en el temps i els MENA romanen en aquests centres que no estan adaptats a les seves necessitats, on la ràtio de professionals és molt baixa i l'assignació de recursos humans i d'infraestructura és insuficient.

A més dels problemes burocràtics, a causa de les seves dures trajectòries vitals i les incerteses envers el seu futur, els infants que migren sols són especialment vulnerables a patir problemes de salut mental i addiccions. S'observa en aquest àmbit una manca de recursos específics destinats a prevenir i tractar aquests riscos per part del sistema de protecció.

L'alt nombre d'escapoliments d'aquest col·lectiu suposa que visquin al carrer o que ocupin pisos i, per tant, que quedin totalment desprotegits. Per atendre els adolescents amb problemes d'addiccions que són extutelats o que s'han escapolit dels centres de protecció **s'ha posat en marxa a Barcelona un centre de dia específic per atendre'ls.**

UN FENOMEN TRANSVERSAL QUE NECESSITA RESPOSTES COORDINADES.

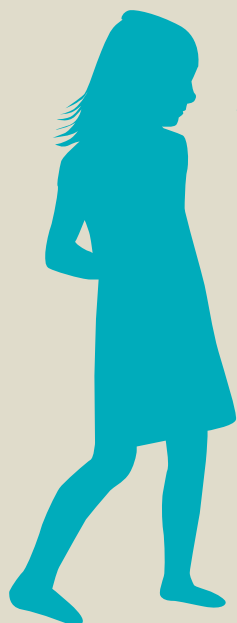
L'alta mobilitat d'aquests adolescents, entre diferents comunitats autònomes i entre diferents països d'Europa, posa de manifest que el sistema de protecció no és capaç d'oferir una resposta integral i adequada a la complexitat de les situacions i necessitats d'aquests joves i que s'ha de millorar la coordinació amb les altres comunitats autònomes.

En resum, els adolescents que arriben sols a Catalunya han de gaudir dels mateixos drets que qualsevol infant que hi hagi nascut. A més, a causa de la seva especial vulnerabilitat, necessiten una protecció integral especial que ha de basar-se en els drets que tenen com a menors d'edat i no considerar-los com a estrangers. La seva condició d'estranger només s'ha de tenir en compte per oferir-los els recursos adequats per aprendre idiomes, entendre la cultura i la realitat social que els envolta, donar-los suport en totes les etapes educatives que vulguin crear i, sobretot, explicar-los i acompanyar-los en els procediments burocràtics que envolten la seva condició d'estranger amb vista a assolir la majoria d'edat.

Per això, des de Save the Children recomanem:

- **Crear la figura del "Guardian"- assessor individual dels MENA,** una persona que els acompanyi des de la seva arribada a Catalunya fins la seva emancipació, per assegurar que els seus drets es compleixen.
- **Garantir la validesa dels documents estrangers oficials en l'acceptació de l'edat.** Només s'ha de recórrer a les proves mèdiques per determinar l'edat en el cas que no hi hagi documentació o que se n'hagi verificat la falsedat.
- **Tramitar el permís de residència** en paral·lel amb l'inici de la tutela per part de la DGAIA.
- **Accedir al permís de treball independentment de l'existència d'una oferta de feina,** per tal d'igualar les seves opcions d'inserció respecte dels joves nascuts a Espanya.
- **Incrementar el finançament als recursos residencials** i la formació especialitzada dels equips professionals per adaptar-se a les especificitats del col·lectiu MENA i **potenciar l'acolliment familiar i les unitats convivencials d'acció educativa (UCAE)** perquè sigui una opció real per als MENA.

“A L'ESCOLA A VEGADES NO TENIM TEMPS PER PODER PARLAR D'AQUESTS TEMES I SÓN IMPORTANTS! ÉS IMPORTANT QUE PENSEM EN EL QUE ELS PASSA A AQUESTS NENS I NENES QUE FUGEN DE CASA SEVA PER NECESSITAT”

(Marina, 12 anys)

VOLEM UNA SOCIETAT COMPROMESA AMB ELS NENS I NENES REFUGIATS

Els menors refugiats han viscut situacions dramàtiques i impossibles d'oblidar. Han hagut de deixar les seves famílies i el seus països, ho han perdut tot i no tenen on tornar. Per atendre aquesta població extremadament vulnerable, existeix un marc internacional que li ofereix una protecció específica, adaptada a la seva situació. No obstant això, a la pràctica, els infants i les famílies que arriben a casa nostra experimenten moltes dificultats a l'hora de creuar les fronteres i, a més, topen amb un sistema d'acollida que no està adaptat a les necessitats concretes dels nens i nenes.

Tots els menors amb la condició de refugiats o que n'estiguin tramitant l'estatus tenen dret a rebre la protecció necessària i una assistència humanitària. A més, han de poder gaudir del tots els drets aplicables a la Convenció i als tractats als quals estan adherits els estats.⁹¹

A Catalunya, la legislació vigent estableix competències en relació amb la primera acollida i la integració de les persones immigrades, i es duu a terme l'atenció en educació, sanitat, social i d'activació laboral⁹² o en l'àmbit dels serveis socials.⁹³

Aquí, avui, encara
el sistema d'acollida de les persones refugiades no té un enfocament d'infància.

- No s'està donant resposta als nens i nenes que necessiten refugi.
- Els menors estrangers no acompanyats que sol·liciten asil són els més vulnerables.

NO S'ESTÀ DONANT RESPOSTA ALS NENS I NENES QUE NECESSITEN REFUGI.

D'una banda, tot i la predisposició de la ciutadania i de les administracions locals i autonòmica, el nombre d'infants víctimes del conflicte siríà reubicats a Catalunya està lluny d'apropar-se al compromís contractat per l'estat espanyol.⁹⁴ Durant l'any 2017, 82 nens i nenes han arribat a Catalunya a través dels mecanismes de reubicació i reassentament. Més concretament, 47 infants del Líban i de Turquia han estat reassentats i 35 han estat reubicats de Grècia i Itàlia.⁹⁵ Això significa que **milers de nens i nenes continuen atrapats en camps de refugiats** en una situació de gran precarietat i de gran necessitat, veient com els seus drets de protecció internacional estan cada cop més lluny d'aplicar-se.

D'altra banda, moltes famílies víctimes d'altres situacions altament conflictives, com és el cas de Veneçuela o Ucraïna, estan patint una **denegació massiva de la seva sol·licitud d'asil**. A més, les poques famílies que aconsegueixen tenir l'estatus de refugiat afronten d'altres problemes relacionats amb la integració, sobretot pel que fa a l'accés a l'habitatge. L'especulació immobiliària, la pujada dels preus del lloguer i els requisits cada

91 Art.22 CDI.

92 Art. 138 EAC.

93 Art. 166 EAC.

94 Comissió Europea, *Relocation and Resettlement - State of Play*, (12 de maig de 2017).

95 Comitè per a l'Acollida de Persones Refugiades. Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania.

cop més exigents per llogar un pis a Barcelona, fan que sigui molt difícil per a aquestes famílies trobar una casa i, per tant, independitzar-se dels programes de protecció internacional. El programa Nausica, promogut per l'Ajuntament de Barcelona, ofereix allotjament temporal per donar suport a les famílies en la recerca d'habitatge, però no es tracta d'una solució duradora que els permet establir-se. **El problema del preu del lloguer a la capital catalana és comú a totes les llars, però es fa encara més difícil per a aquests nuclis familiars.**

L'altre gran problema de les famílies sol·licitants d'asil és el reagrupament familiar. És un procés extremadament difícil i en el millor dels casos dura un any i mig. Això fa que sigui encara més complicat si un dels fills arriba a la majoria d'edat durant aquest procés. Com que **no existeix un Reglament de la Llei d'Asil**, el procés s'allarga en el temps i per això molts menors que tenen expedients oberts a Espanya no s'esperen a la resolució i prefereixen marxar al nord d'Europa per iniciar el reagrupament on és més fàcil i més ràpid.

El que sí que s'està fent de manera exemplar a Catalunya és l'escolarització dels infants refugiats, ja que es compta amb un pla d'acció per afavorir l'accés equitatiu a l'educació d'aquest col·lectiu. Aquest pla posat en marxa pel departament d'Ensenyament ha demostrat la seva eficiència pel que fa a l'acollida dels menors refugiats. Però el que no s'ha resolt encara és la situació del procés d'homologacions d'estudis que segueix sent dramàtica.

ELS MENORS ESTRANGERS NO ACOMPANYATS QUE SOL·LICITEN ASIL, ELS MÉS VULNERABLES.

Arreu de l'Estat, i conseqüentment a Catalunya, les **taxes de concessió de protecció internacional són molt baixes** en comparació amb d'altres països europeus. En aquest escenari és encara **més complicat per als MENA tutelats per l'Administració** que necessiten sol·licitar asil.⁹⁶ De fet, hi ha molt poques sol·licituds per part d'aquest col·lectiu, la qual cosa crida l'atenció, sobretot considerant les 64 nacionalitats diferents dels MENA atesos pel sistema de protecció, entre les quals hi ha la siriana i l'afganesa.⁹⁷

Un altre problema existent és que **no hi ha cap registre d'infants sol·licitants d'asil a Catalunya**. L'únic ens que té aquesta dada és l'Oficina d'Asil i Refugi (OAR) a nivell estatal, però no se sap de quants menors estem parlant a nivell català. A més, hi ha una **manca de coordinació entre la DGAIA i les entitats responsables de tramitar les sol·licituds d'asil** que no tenen coneixement dels mecanismes interns que segueix la DGAIA quan detecta que un nen o nena pot necessitar protecció internacional, ni tampoc saben quina informació reben els menors tutelats sobre com sol·licitar asil.

Per aquest motiu, es valora positivament la Directriu General 1/2017 del 13 de març impulsada per la DGAIA per millorar la coordinació en els procediments de protecció internacional i assegurar l'accés dels infants tutelats a aquests procediments. No obstant això, perquè aquesta directriu sigui eficaç, cal que sigui coneguda i aplicada tant pel personal de la DGAIA com per les entitats responsables de tramitar l'asil.

96 Resolució 797/XI del Parlament de Catalunya, sobre el suport a les vies legals i segures d'accés al dret d'asil i sobre l'exercici del dret a la llibertat de circulació.

97 Informe anual sobre els drets de l'infant. Síndic de Greuges, novembre del 2016.

En resum, els menors que necessiten protecció internacional, sobretot els que viatgen sols, requereixen d'una atenció molt específica que no pot ser la mateixa que reben la majoria d'infants atesos pel sistema de protecció. Cal tenir en compte que aquests menors han viscut situacions molt complicades i perilloses als seus països i durant el viatge que els ha portat fins aquí. Per això, cal tractar-los amb la màxima precaució i destinar tots els recursos necessaris perquè puguin recuperar-se dels danys viscuts. Això només és possible si, en primer lloc, se'ls detecta com a sol·licitants d'asil i, en segon lloc, els sistemes d'acollida i de protecció estan enfocats a garantir i a promoure els seus drets. En aquest sentit, s'espera que la Directriu General 1/2017 del 13 de març, destinada a millorar l'accés dels infants tutelats a la protecció internacional, marqui un punt d'inflexió favorable i notable en el compliment dels seus drets.

Per això, des de Save the Children recomanem:

- **Reservar places de protecció internacional** per als MENA que sol·liciten asil.
- **Oferir recursos d'atenció als infants refugiats adaptats a les seves necessitats** i garantint que la seva opinió sigui escoltada al llarg del procés.
- **Assegurar que els treballadors de la DGAIA comptin amb una formació completa** i actualitzada sobre els procediments de sol·licitud d'asil.

“ALMENYS S’HAURIA D’INTENTAR AJUDAR MÉS ALS NENS I NENES QUE ESTAN ARRIBANT AQUÍ FUGINT DE LA GUERRA”

(Gerard, 11 anys)

“FUGEN DE LA GUERRA I ELS TRACTEM COM SI FOSSIN DELINQUENTS”

(Cynthia, 17 anys)

VOLEM UN SISTEMA QUE PROTEGEIXI ELS INFANTS VÍCTIMES DE TRÀFIC D'ÉSSERS HUMANS

Un dels col·lectius més vulnerables és el dels **nens i nenes víctimes de tràfic d'éssers humans (VTEH), completament invisibles als nostres ulls**. El seu perfil és molt variat, poden ser adolescents explotades amb finalitats d'explotació sexual, nens i nenes obligats a practicar la mendicitat, nens i nenes explotats laboralment -a vegades per part de la mateixa família-, o fills i filles i nadons de les dones VTEH.

A Catalunya, en la majoria dels casos, les VTEH són adolescents explotades sexualment que han deixat el seu país, on han estat enganyades per algun membre d'una xarxa de tràfic, i arriben a Catalunya totalment sotmeses a les exigències dels seus proxenetes. Resulta molt difícil trobar aquestes nenes perquè són vigilades de manera constant, amenaçades i agredides si mostren qualsevol tipus de resistència, i són totalment aïllades del seu entorn i de la societat d'acollida, l'idioma de la qual no parlen.

Per tant, per poder-ne garantir la protecció, cal prestar una atenció molt especial en la detecció d'aquestes nenes i buscar-les en els àmbits on poden estar. Però també és necessari assegurar-los una protecció especial eficient que s'allargui després d'assolir la majoria d'edat i disposar dels recursos adequats perquè mai no tornin a caure a les mans dels traficants que les van explotar .

Tots els nens i nenes tenen dret a ser protegits contra totes les formes d'explotació i abús sexual. Els Estats part han de prendre totes les mesures de caràcter nacional, bilateral i multilateral que siguin necessàries per impedir el segrest, la venda o el tràfic d'éssers humans menors d'edat per a qualsevol fi o de qualsevol forma.⁹⁸

A Catalunya, la legislació vigent promou l'obligació dels poders públics de protegir els infants de tots tipus de maltractaments,⁹⁹ com l'explotació i l'abús sexual, la corrupció, la manipulació, el mal ús de la seva imatge i qualsevol altra forma d'abús;¹⁰⁰ a més, considera que les nenes i els nens VTEH són persones en situació de desemparament.

Aquí, avui, encara

el fenomen de tràfic d'éssers humans segueix essent una realitat molt oculta, difícil d'abordar i de resoldre:

- Els infants víctimes de tràfic d'éssers humans són difícils de detectar i, per tant, de protegir.
- Els mecanismes administratius no estan adaptats per registrar totes les situacions de tràfic.

98 Art. 35 CDI.

99 Art. 81 LDOIA.

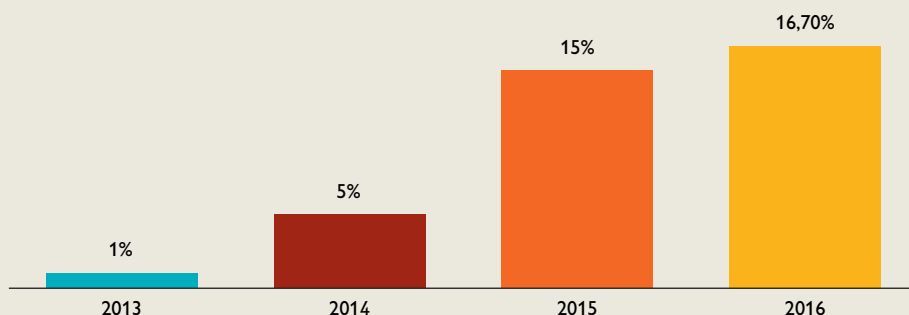
100 Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i oportunitats de la infància i l'adolescència.

ELS INFANTS VÍCTIMES DE TRÀFIC D'ÉSSERS HUMANS SÓN DIFÍCILS DE DETECTAR I, PER TANT, DE PROTEGIR.

A escala mundial, s'estima que una de cada tres víctimes de tràfic d'éssers humans és un nen o nena.¹⁰¹ A Catalunya, només es coneix el nombre de menors atesos per l'organització sense ànim de lucre SICAR¹⁰², que presta una atenció integral a les dones víctimes de tràfic d'éssers humans i que ha hagut d'adaptar els seus serveis als infants, cada cop més nombrosos. L'entitat atén dos tipus d'infants: les adolescents menors estrangeres no acompanyades i els fills i filles de les dones víctimes de tràfic. Durant 2016, l'entitat ha atès **26 infants, 12 fills/es de dones víctimes de tràfic i 14 menors estrangeres no acompanyades (MENA)**.

1 de cada 6 persones que atén l'entitat és menor d'edat i aquesta proporció està augmentant any rere any.

Figura 20: Percentatge d'infants entre les persones ateses per l'organització sense ànim de lucre SICAR (2013-2016)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del SICAR, Memòria anual 2016.

El primer pas cap a la protecció eficaç dels infants víctimes de tràfic és la seva detecció. Per tant, és necessari que els professionals que poden tenir contacte amb ells els sàpiguen identificar correctament. No obstant això, es fa palesa la falta de formació adequada dirigida a aquests professionals que haurien de poder identificar i acompanyar adequadament els nens i nenes VTEH¹⁰³.

Si la detecció falla, després sol fallar també el registre, per tant, no se sap ni quines són les menors VTEH ni quantes n'hi ha. Si no són detectades ni registrades, les VTEH menors d'edat que estan protegides per l'Administració no poden tenir accés als drets que la legislació els proporciona, i això suposa un obstacle per a la creació de programes de suport específics per a aquests nens i nenes.

101 UNODC 2016.

102 SICAR, Memòria anual 2016.

103 Protocol de protecció de les víctimes de tràfic d'éssers humans a Catalunya de 2013. Pla integral de lluita contra el tràfic de dones i nenes amb fins d'explotació sexual estatal de 2015/2018.

Finalment, **els nens i nenes que neixen i creixen en un entorn de tràfic d'éssers humans amb finalitats d'explotació sexual** són identificats conjuntament amb les seves mares.. Si el procés de protecció s'interromp, les dones i els seus fills/es continuen immersos en l'entorn del treball sexual exposades a l'extorsió per part de l'organització criminal.¹⁰⁴

ELS MECANISMES ADMINISTRATIUS NO ESTAN ADAPTATS PER REGISTRAR TOTES LES SITUACIONS DE TRÀFIC.

Quan l'edat de la víctima és incerta però hi ha motius per creure que és menor d'edat, se l'ha de considerar menor i oferir-li immediatament protecció fins que se'n determini l'edat. Tanmateix, l'administració pública continua aplicant proves mèdiques per a la determinació de l'edat que, com a conseqüència dels elevats marges d'error, poden deixar algunes persones menors d'edat VTEH sense la protecció necessària.

Actualment, no existeix cap protocol que incorpori mesures i recursos concrets per a les VTEH menors d'edat, com per exemple per garantir un allotjament adequat, assistència mèdica, psicològica i material, així com oportunitats de treball, educació i capacitació.

Tot i que els equips de la DGAIA detecten casos de TEH105 que no tenen sempre fins d'explotació sexual, sinó que en alguns casos aquest tràfic prové de la mateixa família que els explota amb altres finalitats, no hi ha recursos especialitzats que puguin atendre aquests infants de manera diferenciada, tenint en compte la problemàtica concreta. No totes les nenes no acompanyades VTEH són ateses pel SICAR, i moltes vegades **són tutelades i se'ls assigna un recurs per a infants tutelats normalitzat sense tenir en compte la seva situació personal i les seves necessitats específiques.**

En resum, atesa la situació d'extrema vulnerabilitat dels nens i nenes víctimes de tràfic d'éssers humans, és necessari que els professionals que tenen contacte amb ells sàpiguen detectar-los adequadament i que els derivin als serveis de protecció adequats. Per tant, han de rebre una formació específica i els protocols d'atenció i derivació que existeixen han d'incorporar mesures i recursos concrets per a les VTEH menors d'edat. A més, després de ser identificats com a víctimes, els infants VTEH han de ser registrats com a tals per poder gaudir de les mesures de protecció específiques, i així facilitar el seguiment dels seus recorreguts. Finalment, considerada la seva situació específica, la protecció que se'ls dona s'ha d'allargar després que assoleixin la majoria d'edat per evitar que tornin a caure en mans de les xarxes mafioses que els van enganyar.

¹⁰⁴ Taula interinstitucional per detectar i intervenir en l'eradicació del tràfic d'éssers humans, Ajuntament de Barcelona, 2017.

Per això, des de Save the Children recomanem:

- **Oferir formació especialitzada** als professionals que poden estar en contacte amb aquestes situacions per capacitar-los en la detecció i l'atenció específica.
- **Crear recursos especialitzats** perquè les mares víctimes de tràfic de persones puguin tenir cura dels seus infants de manera segura, declarant la situació de desemparament només en els casos en què sigui necessari.
- **Preveure suports específics per als infants víctimes de tràfic de persones als centres residencials d'acció educativa** (suport jurídic, psicològic...) i per a quan assoleixin la majoria d'edat.

***“A MI EM FA VERGONYA
QUE HAGIN DE VENIR EN
AQUESTES CONDICIONS...
ELS PODRÍEM AJUDAR
MOLT MÉS”***

(Gus, 13 anys)

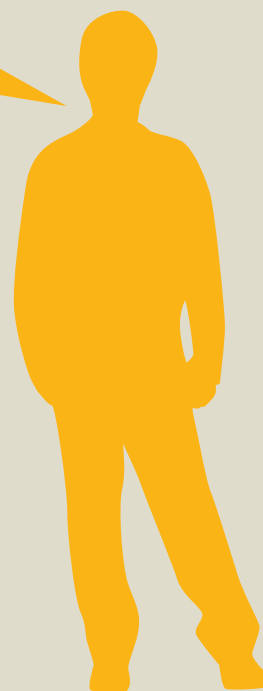
***“SI TENIR BONA SALUT COSTA
DINERS, ELS NENS POBRES
HO TENEN MÉS DIFÍCIL”***

(Karim, 12 anys)

***“A L'ESCOLA NOMÉS APRENEM
COM ENS REPRODUÏM
PERÒ NO COM ENS HEM DE
RELACIONAR”***

(Marc, 16 anys)

SAVETHECHILDREN.ES